

ЯМ: 121/2.
ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
PRACE UKRAIŃSKIEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO
TRAVAUX DE L'INSTITUT SCIENTIFIQUE UKRAINIEN

ЕКОНОМІЧНИЙ СЕМІНАР

ПРИ

УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ

Ч. 2

ПРАЦЯ СЕМІНАРУ В 1935/36 Р.

ВАРШАВА 1936 WARSZAWA

100.00
30/3 50

06
10

~~13. 293.~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЕКОНОМІЧНИЙ
СЕМІНАР
при
УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ
у Варшаві

ч. 2.

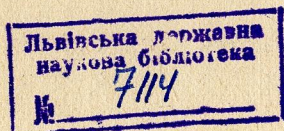
~~70420~~ / 2.

П РА Ц Я С Е М І Н А Р У в р. 1935-36.

M. Mazur

В а р ш а в а 1936.

В році 1935-36 відбулося 9 зборів Семінару. По змісту зачитаних рефератів Семінар не відходив від тієї програми, що намічена була в плані діяльності на цей рік. Окремим галузям совітської промисловості присвячені були 2 реферати інж. В. Я н о в с ь к о г о про металургію і кам'яновугільну промисловість. П. Л и п о в е ц ь к и й подав нарис дальшого розвитку відносин в зовнішньому товарообміні СРСР. З фінансових проблем УРСР розглянено було питання про еволюцію бюджетового права СРСР в рефераті інж. Є. Г л о в і н с ь к о г о. На актуальне питання про стахановський рух Семінар відгукнувся, запросивши інж. В. Ш е в ч е н к а прочитати інформаційний доклад на цю тему. Слідкуючи за дальшим розвитком колективізованого сільського господарства на Україні, Семінар уділив місце для реферату В. Я н о в с ь к о г о, присвяченого внутрішній організації колгоспів, розподілу праці в них, оплаті праці і ін.

Так само як і в попередні роки, лише в ширшому обсязі, на 2 засіданнях Семінару реферувалися книжки закордонних авторів про економічне і суспільне життя в СРСР.

У виконання побажань з плану діяльності на цей рік заслухано було реферат інж. М. Д е р е в я н к а, присвячений фашистській корпоративній системі.

Нижче подамо список рефератів в хронологічному порядку:

- 1) 22. XI. 35. Реферат інж. В. Я н о в с ь к о г о. "Металургічна промисловість в СРСР". Присутніх 16, брало участь у дискусіях 4.
- 2) 9. XII. 35. Реферат п. І. Л и п о в е ц ь к о г о "Сучасний стан зовнішнього товарообміну СРСР". Присутніх 10, брало участь у дискусіях 5.
- 3) 24. I. 36. Реферат інж. В. Я н о в с ь к о г о "Кам'яновугільна промисловість СРСР". Присутніх 15, брало участь у дискусіях 4.
- 4) 31. I. 36. Реферат інж. М. Д е р е в я н к а "Фашизм, тайлоризм та корпоративна система в Італії". Присутніх 20, брало участь у дискусіях 6.
- 5) 7. II. 36. Інформаційний доклад інж. В. Ш е в ч е н к а "Стахановський рух". Присутніх 19, брало участь у дискусіях 7.
- 6) 9. IV. 36. "Новіша польська література про економічне і суспільне життя в СРСР". Реферати п-ні інж. Г. М а р ч е н к о в о ї, пп. Г. Л а з а р е в с ь к о г о, інж. Д. К л е к о ц ь к о г о, інж. Є. Г л о в і н с ь к о г о. Присутніх 17, брало участь у дискусіях 8.
- 7) 15. V. 36. Реферат інж. Є. Г л о в і н с ь к о г о "Еволюція бюджетового права УРСР". Присутніх 14, брало участь у дискусіях 4.
- 8) 17. VI. 36. "Новіша німецька і французька література про економічне і суспільне життя в СРСР". Реферати п. Гл. Л а з а р е в с ь к о г о, проф. І. Д у б и ц ь к о г о, mgr. В. О л ь х і в с ь к о г о і інж. Є. Г л о в і н с ь к о г о. Присутніх 17, брало участь у дискусіях 4.
- 9) 30. VI. 36. Реферат інж. В. Я н о в с ь к о г о "Колгоспна господарка". Присутніх 11, брало участь у дискусіях 7.

Треба підкреслити зріст пересічного числа відвідувачів Семінару до 16-17 осіб.

Всі реферати, як і раніше, посилалися для оцінки Керовникові Економічного Відділу Інституту проф. В. С а д о в с ь к о м у. Головою Семінару є проф. інж. І. Ш о в г е н о в, Секретарем інж. Є. Г л о в і н с ь к и й.

Подаємо далі короткий зміст рефератів і загальний перебіг дискусій над ними, узагальнюючи особливо опінію проф. В. С а д о в с ь к о г о. Термінологію скрізь залишаємо авторів рефератів.

ЗАСІДАННЯ 22 ЛИСТОПАДА 1936.

Реферат інж. В. Яновського "Металургія на промисловість в ССРСР".

Загальні висновки реферату:

1) Треба ствердити зростання випуску металу по цілому ССРСР, яке виносить для року 1934 в порівнянні з роком 1913 по чавуну 247,4 %, по сталі 226,0 % і по прокату 191,7 %; при чому були певні затруднення в році 1931, коли продукція трохи знизилася. По Україні маємо падіння питомої ваги в наслідок розвитку нових районів поза межами України, як, наприклад, Кузбас. Так, питома вага України падає по чавуну з 73,7 % до 60,8 %, по сталі з 64,19 до 56,4 % і по прокату з 65,88 % до 59,8 %.

В році 1937 питома вага України по чавуну має впасти до 55,8 %, а по сталі до 52,1 %. Таким чином виявляється яскрава тенденція розвитку металургії поза межами України.

2) Можна сконстатувати великі капіталовкладання в металургію, що спричинилися не лише до оновлення старих заводів, а рівнож і до побудови нових об'єктів, а це в свою чергу вплинуло безумовно на збільшення продуктивності радянських металургійних заводів.

3) В наслідок капіталовкладань по галузі нового будівництва зайшли ґрунтовні зміни в наявній кількості домен і мартенів. Так, з років початкових першої п'ятирічки кількість домен зросла на 78,7 %, спроможність їх на 134,7 %, разом з тим по мартенах по кількості на 47,6 %, а по спроможності на 58,7 %. При чому в експлуатацію почали вступати домни з великою вмістимістю і мартени з великою площею, яких до цього часу в ССРСР не було.

Звернено увагу на випуск електрометалургії, зокрема на випуск електросталі, та високоякісних гатунків сталі, яку раніше, навіть за царських часів виписували з-за кордону в великій кількості. Треба підкреслити, що ця сталь йде на струменти і виріб військового майна.

4) Цілий час йде боротьба за найкраще використання різнного роду об'єктів радянської металургії. З поданих в рефераті таблиць видно, що хоч і в поліпшення, але воно не задовольняє радянську промисловість. Треба підкреслити, що найкращі вимірники щодо виходу металу дає Україна. Не в стані до цього часу більшовики опанувати використання спроможності об'єктів, взаємовідношення між чавуном та сталлю і прокатом. Найкраще справа з собівартістю, хоч вона і не цілком задовольняє більшовиків, стоїть на Україні, де такі накладні видатки, як перевозка сировини до місця виплаву, значно дешевші, ніж в інших частинах ССРСР. Але це не затримує більшовиків від розвитку металургії в інших частинах ССРСР, поза межами України.

5) Відчуваються певні перебої в постачанні сировини, хоч в цій справі для усунення цих перебоїв більшовики багато зробили. Головні перебої з-за транспорту який не в стані підвезти нагромаджені запаси сировини.

6) Питома вага радянської металургійної промисловості в світовій продукції постійно зростає, що з'ясовується кризою, яка охопила капіталістичний світ. Наколи би світова продукція металургійна продовжувала зростати тими темпами, як це було до року 1929, то, можливо, що радянська металургія не зайняла тих позицій, які зайняла тепер.

Переходячи тепер до продукційності праці, можемо сконстатувати надзвичайно низьку продукційність радянського робітника. В цьому відношенні ССРСР стоїть далеко позаду передових держав світу, як, напр., Америка та інш. Ще багато доведеться попрацьовувати більшовикам над своїми кадра-

ми, щоби на своїх заводах, довівши обслугову до закордонних норм, витягти з об'єктів все те, що вони дати в стані.

Взагалі мусимо ствердити в радянській металургії певний поступ, але одночасно ті негативні явища, які панують також і в інших галузях радянського промислу, мають і тут місце. Найголовніше - робітництво є перешкодою до використання тих об'єктів, що були, побудовані та вже вступили у виробництво. Психологія робітника, його непередготовленість - то є загальні гальми у роботі радянської металургії, які затримують її розвиток.

Дискусії.

Є. Г л о в і н с ь к и й зазначає, що докладчик був у щасливому становищі, бо якраз по металургії совіська преса і совіські економічні журнали подають дуже багато даних. Але ці дані вимагають відповідної проробки, чого у рефераті не завжди можна знайти. Так, напр., подаючи дані про капіталовкладання, докладчик не говорить, як переводилася оцінка. Знаючи про обезцінення валюти совіської за час першої п'ятилітки, довіряти абсолютним цифрам в совіських карбованцях не доводиться. Говорячи про вимірники, докладчик не згадує, що в зах. європ. металургії пересічний вимірник корисної праці домен виносить від 1 до 1,1. Осягнення одного цеху на Маківському заводі, безумовно випадкове, він приписує цілому заводу. Подаючи некорисне взаємовідношення випуску чавуну і сталі, докладчик не додає, що в західн. європ. металургії цифри цього взаємовідношення цілком інші: там випуск сталі на 25-30 % більше випуску чавуну. Цей момент дуже важливий, бо він свідчить поперше про надзвичайну бідність металом ССРСР, і подруге про організаційні хиби виробництва - невикористання одпадків продукції (шмелю), залізного лому і т. п.

Нарешті, торкаючися даних про кількісний зріст виробництва, автор не з'ясував того перелому, що кидається у вічі при розгляді його таблиці ч. 1. До 1934 р. металургія совіська систематично не виконувала плану (цифра 10,4 міл. тон чавуну була намічена до осягнення в планах першої п'ятилітки). В р. 1934 спостерігаємо перелом на краще і раптове зростання виробки чавуну, сталі й прокату.

П р о ф. І. Ш о в г е н і в. Головною хибю реферату є брак даних щодо якості продуктів, відносно яких подано статистичні матеріали. Між тим господарка большевицька побудована так, що кожне підприємство мусить згідно плану виробити перш за все, призначену йому кількість, побити в цьому напрямку певні рекорди і т. п., не звертаючи певної уваги на якість продукції, на достосування її до потреб чи замовлень. Кінець кінців отримується з цілого виробу, що фігурує в різних відчитках, великий процент браку, завдяки чому вартість корисного виробу значно вище обчислений вартості, а нормальний розвій господарства гальмується. Для ілюстрації повшого можна навести хоч би де які факти, зібрані в праці К. Michael'a *Die qualitative Leistung und die Betriebsverhältnisse der Sovetrussischen Industrie* видання організації "Osteuropa - Institut, Breslau Berichte Nr. 2. Якість руди звичайно зла, має багато дробязгу і пилу, які спікаються в грудки, не пропускають газів і через це отримується низький коефіцієнт (вимірник) використання об'єму печей: так, напр., на заводі ім. Петровського

в 1930 р. на 1 тону сирового заліза	- 1,35 м. ³ печі
За півроку 1933	- 1,54 "
у вересні 1933	- 1,95 "
Пересічно в ССРСР за рік 1933	- 1,68 "
в той час як в Германії	1,07 м ³ 1 тона.

Завдяки злій якості руди залізо виходить не належної якості, так, напр., в Макіївці було в серпні 1933 року 22 %, на заводі Петровського до 30 % - браку.

Замість матеріалів, передбачених планами, заводи випускають часто зовсім інші, перекреслюючи в такий спосіб усі плани.

Невідповідна якість обладнання, злі сирівці і невикваліфікована обслуга - все це спричиняється до численних аварій.

Згадані вище і численні інші браки виробу спричиняються до подвійного мінусу. Не тільки розтрачується сила й матеріал, але ще в намічений час не досягається кількість завдання доброякісного продукту. А щоб останнього досягнути, совітська господарка мусить зужити, значно більше людей і матеріалу, чим в інших країнах. Витрата за першу п'ятилітку на індустрію досягне суми 24.789 міл рублів, але для здійснення наміченої мети на другу п'ятилітку передбачено видати 69.475 міл. рублів.

Наслідки такої господарки мусить в решті решт нести народ, вона, ця господарка, нищить матеріальний і духовий стан народу.

І н ж. Р и б а л к о - Р и б а л ь ч е н к о, виступаючи в оборону інж. В. Яновського, зазначає, що його реферат не є науковий дослід, лише інформаційний звіт. Металургійна промисловість - надто широке питання, щоби його можна було вичерпати в одному рефераті.

П р о ф. І. Ш о в г е н і в в свою чергу виступає в оборону інж. В. Яновського від інж. Рибальченка і зазначає, що реферат Яновського має значіння ширше ніж інформаційний звіт. Зібраний матеріал не тільки поданий як інформація, але референт поставився до нього критично, використовуючи для цього різноманітні джерела. Отже і ми вправі ставити певні закиди референтові, коли ним дещо, на нашу думку, якраз важливого і найбільш характерного упущено. Але ці закиди і критика не скільки не зменшують значіння реферату, дуже цікавого і корисного.

В. Я н о в с ь к и й, відповідаючи опонентам, зазначає, що всього матеріалу, який він використав, вмістити в рефераті неможливо. Щодо капіталовкладання, то таблицю про це він узяв з джерел совітських, добре розуміючи непевність цих цифр, що там подано. Зріст продукції в р. 1934 з'ясується цілим рядом причин, які почали діяти ще в року 1932 і остаточний свій ефект дали в р. 1934 - це переведення коксових установок, налагодження сортировки руди і урухомлення великих об'єктів. На уваги проф. В. Садовського референт зазначає, що йому бракує економічної освіти; тому всі його реферати неминуче будуть однобічні.

Опінія проф. В. Садовського.

Реферат п. інж. Яновського можна розбити на дві нерівні частини: перша (розділ 1,2,3,6) трактує про кількісний стан металургійної продукції в ССРС; друга (розділи 4,5,7) про те, що можна назвати її якісним або організаційним станом. З цих двох частин більший інтерес являє друга частина. Ясно, що, коли на розвиток промисловости взагалі, металургійної зокрема, совітська влада на протязі ряду років приділяє максимальну кількість сил і матеріальних коштів, то результатом цього не може не бути досягнення певних наслідків - продукція мусить зрости. І факт цього загального зросту совітської промисловости взагалі, металургії зокрема, ні з чийого боку не викликає заперечення. Аналіз цього кількісного зросту совітської металургії, оскільки основний факт наявності цього зросту всіма визнається, могла би полягати в детальному виясненні темпу цього зросту шляхом перевірки і співставлення різних, часто суперечних і непогоджених совітських статистичних даних. Це питання, хоч і цікаве само по собі, всетаки є рівняючи підрядним.

Натомість першорядний інтерес викликають питання, зв'язані з тим, що я називаю якісним станом совітської промисловости. Коли не зустрічає заперечень загальний факт її кількісного зросту, з'явлення в ній ряду нових промислових об'єктів і нових виробництв, бо багато нез'ясованого і недослідженого є в питанні, як досягається цих кількісних наслідків. Совітські автори з кількісних своїх досягнень роблять висновки про вищість і перевагу совітської організації промисловости. Ми уважаємо, що ці кількісні наслідки досягнено шляхом колосального марнування і зайвих витрат людських і

матеріальних сил, які зв'язані з совітською організацією промисловости. Отож перед дослідником кожної окремої галузі промисловости стоїть дуже важне і інтересне завдання в'яснити, як на її розвитку і сучасному стані відбиваються ці специфічні умови, які поставлено совітську промисловість. Тут можуть підлягати в'ясненню такі питання, як, напр.: організаційна структура даної галузі і окремих підприємств в ній і вплив цього на продукційний процес, її планування і фінансування, постачання сировини, організація продукційного процесу, постачання, стан і використання робочої сили, собівартість, прибутковість, організація збуту. При в'ясненні ряду цих питань було би дуже корисним співробітництво економістів і інженерів, оскільки тут потрібно докладне знайомство з технічною стороною виробництва в окремих галузях. До цього треба додати, що розроблення всіх питань з цієї галузі в літературі репрезентовано дуже неповно й не йде далі реєстрації окремих фактів, які подає совітська преса.

В рефераті інж. Яновського ця друга частина розвинена лише почасти, і більша увага приділена в'ясненню кількісного стану металургії ССРСР.

Звертаючись безпосередньо до змісту докладу, треба відмітити, що референт не завше робить докладніший аналіз цих цифрових даних, які він наводить, і не виводить всіх тих висновків з них, які можна зробити. Цифрові дані, наведені докладчиком в першому розділі його докладу, дають матеріал для таких висновків: вони вказують, що темпи зросту продукції по чавуну, сталі і прокату між собою значно різняться і що вони зменшуються в зв'язку з зростом технічної і продукційної складності даного виробництва; в простішому виробництві чавуна вони значно більші, ніж в складніших виробництвах сталі й прокату. Цей момент заслуговує спеціального підкреслення через те, що він вказує на певні органічні хибі в організаційній структурі совітської промисловости, на які особливо чутливо реагують складніші по своєму характеру виробництва. Дані щодо розвитку металургії на Україні, наведені докладчиком, дають право не лише до висновків про зменшення питомої ваги української металургії в ССРСР. Вони вказують разом з тим, що взаємовідносини між чавуном, сталлю і прокатом на Україні змінилися в порівнянні з довоєнним часом на некористь України. УССР процентово виробляє тепер менше готового продукту і більше сирового продукту, ніж мало це місце перед війною. Висловлюючи в процентах цифри виробництва чавуна, сталі і прокату по УССР в 1913-1933 р. р., наведені докладчиком в таблиці ч. 5 - будемо мати такий образ:

	1913 р.	1933 р.
Чавун.....	38,3 %	41,6 %
Сталь.....	33,3 %	32,7 %
Прокат.....	28,4 %	25,7 %
	100 %	100 %

Цей висновок цікавий з того боку, що дає ілюстрацію колоніального характеру совітської господарської політики. Коли докладчик подає дані про розвиток високоякісних виробництв (електросталь, високоякісна сталь), то слід було на аналізі цих даних спинитись ширше і їх доповнити. Самий факт існування і поширення таких виробництв в совітських умовах ще не вистачає для їх народньо-господарської оцінки. Так само не шкодило би поширити коментарі, які подає докладчик, коли подає дані про питомий тягар ССРСР в світовій металургії. Ці дані раз у раз використовують большевики, як у фаховій літературі, так і в агітації, щоб довести перевагу совітської організації промисловости. А проти того аргументу, який вказує докладчик, що кількісна перевага совітської металургії над продукцією капіталістичних країн пояснюється кризою, вони звичайно висувать свої контраргументи, що кризи, мовляв, органічно зв'язані з капіталістичним способом продукції, а совітська її організація цілком усуває небезпеку кризи. Думаю, що основне значіння в цій справі має те положення, що це порівняння взагалі позбавлене наукового значіння. Порівняння статистичних рядів можна переводити і висновки

з цього порівняння можна робити тоді, коли ці ряди відносяться більш-менш до того самого оточення. Було би, напр., помилков, коли би ми співставили зріст заробітної платні в країні з стабілізованою і падаючою валютою і на підставі інтензивного зросту заробітної платні в цій останній країні зробили би висновок про поліпшення там становища робітництва. Оточення, в якому працює капіталістична промисловість і совітська промисловість, остільки між собою різняться, що порівняння голих цифр абсолютних розмірів виробництва не дає можливості робити жадних висновків. Це порівняння, хоч воно часто й зустрічається в совітській і просовітській літературі, має дуже невисоку наукову вартість.

Найбільш цінною частиною реферату я вважаю ту його частину, де докладчик подає матеріал для характеристики того, що я назвав якісним станом совітської металургії. Як я зазначив, ця частина розроблено дуже неповно. Але треба признати, що в розробленні проблем цієї галузі дослідник поставлений перед великими труднощами в зв'язку з прогалинами в потрібних даних. Проте, зважаючи на той першорядний і науковий і практичний інтерес, який являють проблеми з цього обсягу, треба побажати, щоб увага дослідників в першу чергу автора доповіді, звернулася в напрямі опрацювання проблем з цієї галузі.

ЗАСІДАННЯ 9 ГРУДНЯ 1935.

Реферат п. І. Липовецького "Сучасний стан зовнішнього товарообміну у ССРСР."

Загальні висновки реферату:

1) Падіння вартости зовнішнього товарообміну ССРСР в останньому п'ятилітті (1930-1934) сягає так далеко, що в 1934 році експорт уявляє собою лише 2/5 експорту, а імпорт лише 1/5 імпорту 1930 року.

2) Другим явищем, яке належить підкреслити при аналізі зовнішнього товарообміну ССРСР в останньому часі, є те, що в 1933 і 1934 роках ССРСР замикає свою зовнішню торгівлю - вже не пасивними, як до цього часу, а активними сальдами торговельного балансу, які на протязі цих двох років дають 332,6 міл. руб. надвижки експорту над імпортом.

3) Згадана активізація зовнішнього товарообміну ССРСР є наслідком його свідомої ошадностевої політики. Прояви ошадностевих тенденцій бачимо, напр., в забороні імпорту цілої низки товарів не лише консумційного, але й суто продукційного призначення (машини, інсталяції і т. д.).

4) Падіння зовнішнього товарообміну ССРСР йде далі, ніж падіння світового торговельного обороту.

5) В експорті спостерігається особливе падіння і тонажу і вартости експорту сільсько-господарчого, яке обумовлено, поза іншим, несприятливою світовою кон'юктурою. Натомість тонаж експорту промислового тримається на попередньому рівні, лише вартість його, в наслідок падіння цін, зменшилася дуже значно.

6) Домінуюча роль експорту промислового з'ясовується надзвичайним падінням експорту сільсько-господарчого. Падіння збіжжового експорту, як бачимо, сягає так далеко, що експорт збіжжя в році 1934 становить лише 10,5 % кількості зивезеної в 1930-му році і 46 % кількості зивезеної в 1932 році.

7) В імпорті спостерігаються наступні тенденції: імпорт господарчої худоби тримається на висоті 1930 р.; імпорт товарів ширшого споживання має тенденцію до збільшення; натомість імпорт машин та інсталяцій значно зменшується.

8) В напрямках зовнішнього товарообміну ССРСР домінуючу роль відіграють держави європейського континенту - Німеччина, Англія, Франція, Голландія і Італія. Товарообмін з ЗШП Америки значно зменшився за останній час. Щодо Азійського ринку, то лише з Монголією совітська торгівля постійно збільшується. Натомість щодо інших держав Азії, то тут торговельна експансія Совітів не має виглядів на успіх.

Дискусія.

Проф. І. Шовгенов ставить питання, чи дійсно ціна масла на світовому ринку в р. 1934 спала майже на 75 % порівняючи з р. 1930.

Інж. В. Соколовський повідомляє, що таке падіння цін дійсно мало місце.

Інж. Є. Гловінський запитує, чи наведені в рефераті падіння цін сов. нафти до 24,3 % означає падіння на 24 % чи до 24 % і чим з'ясувати різницю цін сов. експортної нафти і цін світових.

І. Липовецький дає пояснення, що ціни сов. експортної нафти дійсно впали до 24 %, себто більше ніж світова ціна, що з'ясовується, мабуть, демпінгом.

Інж. В. Яновський підносить питання про декрет в справі зовнішньої торгівлі, який з'явився в 1935 році, про децентралізацію закупу і продажу.

І н ж. Є. Г л о в і н с ь к и й зазначає, що декретом цим, розуміється, не зноситься монополія зовнішнього торгу ССРСР, що є невід'ємний атрибут соціалістичної держави, лише дається більша свобода поодиноким організаціям в провадженні експорту і імпорту в межах встановлених пільгами. Далі ставить питання, чим ССРСР сплачує заборженість Німеччині, коли активне сальдо торговельного балансу з Німеччиною з'явилося лише в р. 1934.

І. Л и п о в е ц ь к и й відповідає, що сплата ця відбувається за рахунок золотих запасів ССРСР.

І н ж. О. Ч у б е н к о додає, що німці давали Совітам кредит під заставу золота, перевезеного до Берліна.

І н ж. В. Я н о в с ь к и й в зв'язку з цим відмічає змагання ССРСР побільшити продукцію золота.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в підносить питання про валюту, в якій переводилося обрахування вартості совітського товарообміну; ставить питання, чи можна на підставі статистичних даних інших країн перевіряти дані совітської статистики зовнішнього товарообміну.

І. Л и п о в е ц ь к и й зазначає, що дані про вартість експортованих товарів встановлюється на підставі декларацій експортерів; отже ці дані не завжди можуть бути стислі. Совітська статистика звичайно подає вищі ціни, ніж ті, за які товари продаються.

І н ж. О. Ч у б е н к о відмічає позитивні моменти в рефераті, який дав вичерпуючий матеріал про зовнішній товарообмін.

І н ж. Є. Г л о в і н с ь к и й теж, підкреслюючи позитивні сторони реферату, вказує, що деякі моменти рефератом не освітлені, напр., факт, що зовнішній товарообмін ССРСР падає скорше ніж світовий, а деякі не підкреслені - факт, що тонаж промислового експорту утримувався, не дивлячись на кризу, на попередній висоті. Відмічаючи значіння другої частини реферату, де дається нарис нових методів зовнішньої економічної політики, промовець вказує на те, що проблема зовнішнього товарообміну ССРСР цікава з багатьох причин. Між іншим - зовнішній товарообмін - це та галузь господарства, де т. зв. соціалістичний світ стикається з світом капіталістичним, і ми бачимо, як останній впливає на розвиток і напрямок експортно-імпорتنих операцій ССРСР. З другого боку, можна спостерігти, що методи соціалістичного світу у вигляді регулювання зовнішньої торгівлі знаходять собі примінення, під впливом кризи і змагання до господарчої автаркії, і в світі капіталістичному, не доходячи, розуміється, до повної монополії зовнішнього торгу.

Опінія проф. В. Садовського.

Референт в своєму докладі освітив всі ті головні проблеми, які торкаються тої теми, яку він мав на увазі. Порушені ним питання він ілюстрував статистичним матеріалом, сумлінно і старанно зібраним. Як позитивну прикмету реферату треба відмітити те, що у відповідних випадках референт використав не лише совітські статистичні джерела, але також джерела німецькі, французькі і голландські. Висновки, які будує референт, зроблено з додержанням наукової обережності, і вони впливають з того матеріалу, який він подає. При цих обставинах мої зауваження з приводу реферату в першу чергу будуть йти в напрямі дальшого розвитку і дальшого уточнення тих проблем, на яких спиняється референт.

1. В своєму докладі оперує референт поняттями сільсько-господарського й промислового експорту. Оскільки поділ цей є в певних межах умовним і окремі категорії продуктів можуть бути однесені і до сільсько-господарського і до промислового експорту, слід би було референту пояснити підстави поділу, яким він користується. Слід до цього додати, що в совітських статистичних матеріалах (Социалистическое строительство 1935) ми знаходимо більш детальний розподіл зовнішнього товарообміну, який дав би можливості референтові подекуди свої висновки відтінити більш яскраво. Сільсько-господарський експорт там поділено: експорт продуктів хліборобства, при чому окремо виділено експорт збіжжя, експорт животинарський і птахівничий і

експорт звіринницький і рибальський. Експорт промислових продуктів розбито на такі групи: ліс й продукти сухої перегонки дерева, продукти харчово-смакової промисловости, продукти гірничої промисловости, при чому виділено окремо нафтові продукти і продукти інших галузей промисловости. В імпорті ми знаходимо класифікацію по групах продуктів і по їх призначенню.

2. Референт сконструював розгляд своєї теми, трактуючи її надто звужено. Він підійшов до неї в першу чергу як до проблеми статистичного порядку, а не народньо-господарського. Така постановка теми є правом референта, й не можна йому з цього приводу робити закидів. Проте не можна не підкреслити, що при цій звуженій постановці теми, з поля розгляду референта випали дуже цікаві моменти. Річ у тому, що зовнішній товарообмін складає частину загального совітського госпрдарського пляну і ув'язаний з цілим совітським пляном народньо-господарського будівництва. При цьому зовнішній товарообмін є саме тим відтинком совітської плянної господарки, який входить в найтісніший безпосередній зв'язок з європейсько-американським господарством, побудованим на інших підставах, і в найбільшій мірі зазнає його впливів. Через те огляд зовнішнього товарообміну СССР дає матеріал для освітлення двох дуже цікавих проблем: 1) в якій мірі совітським чинникам в організації свого зовнішнього товарообміну вдається здійснити ті плянові установки, які вони кладуть в основу свого господарського будівництва; 2) в якій мірі фактичний перебіг зовнішнього товарообміну відбивається на змінах плянної конструкції на інших відтинках господарського життя - на їхньому промисловому і сільсько-господарському будівництві. Я думаю, що, коли б референт узгляднув би такий підхід до справи, він би знайшов матеріал, що стверджував би такі висновки: з складових частин совітського господарського пляну, який має на увазі інтензивний розвиток господарського будівництва, було припущення про можливість інтензивного розвитку зовнішніх торговельних зносин, в першу чергу експорту, а на цій підставі також і імпорту. Та кон'юнктура, яка утворилась на світовому ринку в результаті кризи, була одною з причин, яка примусила совітські чинники перевести ревізію плянових установок на початку другої п'ятилітки. Ця ревізія довелося поширити не лише на галузь зовнішнього товарообміну (максимальне обмеження імпорту), але також і на відтинки промислової і сільсько-госпрдарської політики. Ці факти дають матеріал, який стверджує неправильність тої концепції, яка лежить в основі й першої і другої п'ятилітки + концепції про можливість будови соціалізму в одній країні. Подая ці висновки в єдино можливій в цьому випадкові формі - формі тез. Їх узагальнення фактичним матеріалом вимагало би спеціального доповіді. Думаю, що, коли б докладчик поширив би був свої завдання, серед тих матеріалів, якими він користувався, він знайшов би також і такі, які можна було би використати для освітлення тих положень, що їх я зазначив.

ЗАСІДАННЯ 24 СІЧНЯ 1936.

Реферат інж. В. Яновського "Кам'яновугільна промисловість ССРСР."

Загальні висновки реферату:

1) Мусимо сконстатувати великий зріст продукції кам'яно-вугільної промисловості, яка на протязі від 1913 по 1934 зросла на 22 процентів. При чому плани більш-менш виконувалися за винятком року 1934.

2) Зріст видобування вугілля потяг за собою великі капіталовкладання, які спричинилися в першу чергу до значного оновлення основних фондів.

3) В той час, як видобування вугілля по цілому ССРСР на протязі від 1913 року по 1934 включно зросло на 220,4 %, по Україні воно зросло лише на 141,8 % в наслідок чого питома вага українського вугілля впала з 87,2 % до 65,5 %.

4) Вкладаючи величезні суми в капітальне будівництво і реконструкцію вугільних шахт, большевики не потрапили знизити час будови, який перевищує в кілька разів закордонні терміни. Шахти здаються не цілковито закінченими, бо гірниче машинобудівництво відстає, і нові шахти на 3-4 році розпочинають давати лише 60 % проектованої спроможности. Велику увагу звернено на устаткування механізмами, які дають спромогу механізувати видобування кам'яного вугілля. Констатуємо великий зріст машин для механізованого видобутку вугілля зокрема в Донбасі.

5) Незадовільний ступінь використання механізмів як до кількості самих механізмів, так і до їх продуктивности.

6) Надзвичайно мале використання робочого часу, в наслідок неув'язки поміж окремими ділянками шахтової праці. Велика кількість прогулів без поважних причин, велика плинність з огляду на неунормованість справи платні, житлової, харчової та т. п. Хоч справу прогулів і плинність за останні часи вдалося ненавч трохи опанувати. Для поліпшення труддисципліни і самої праці кинуте в шахти комуністичні кадри, які мають бути зразком. В наслідок повищих фактів, продуктивність радянського робітника значно відстає від продуктивности закордонного робітника-вугільщика. Большевиків рятує збільшення кількості як робітників, так і механізмів. При кращому використанні перших і других радянська вугільна промисловість могла би дати значно більше ефекту.

7) В світовій продукції радянська вугільна промисловість займає незначне місце, яке, завдяки світовій господарчій кризі, підноситься, але питома вага його не перевищує на 1933 рік 7,5 % загальної світової продукції.

8) Плани другої п'ятирічки передбачають значне розвинення вугільних районів РСФСР за рахунок України. Питома вага України, яка в 1913 році виносила 87,2 %, на рік 1932 впала до 69,1 % і в році 1937 має виносити лише 52,5 % загальної радянської продукції по вугілля.

9) Плани другої п'ятирічки намічають збільшення споживання кам'яного вугілля, питома вага якого має з 54,5 % на рік 1913 зрости до 66,6 % на 1937 рік, розвиваючи поруч нові гатунки палива, як прикладом сланець.

10) На Україні звернено увагу на дешевші гатунки палива, як прикладом на торф і буре вугілля, яке має засильвати місцеву промисловість.

У всякому разі, не дивлячись на цілу масу дефектів, мусимо сконстатувати значне досягнення большевиків у кам'яно-вугільній промисловості.

Дискусія.

І н ж. М. Д е р е в'я н к о, звертаючи увагу на той факт, що питома вага Донбасу зменшується, підкреслює, що реферат слабо освітлив цей момент - перенесення індустриального центру на Схід Європи. Посилаючися на статтю інж. Сіпка у "Всхуд-і", опонент. зазначає - важливість досліджен-

ня цієї проблеми. Необхідно, на думку опонента, вияснити райони споживання донецького вугілля.

Торкаючись питання про низьку продукційність праці вугільного робітника, опонент зазначає, що проблема наукової організації праці в СРСР стоїть ще на самому низькому щабелі, коли самі робітники противляться раціоналізації (збивства стахановців). Взагалі ж опонент підкреслює хибі економічної організації вугільної промисловості і низький ступінь т. зв. організаторики.

Г. Л а з а р е в с ь к и й зазначає, що в рефераті є одна хибка, яка зрештою не залежить від волі референта. Реферат є застарілий. За р. 1935 в здобуванні вугілля відбулися величезні зміни, в зв'язку з стахановським рухом. Розуміється, в цьому останньому є дуже блефу, але в ньому є здорове зерно: В наслідок стахановського руху спостерігаємо тепер великий зріст здобичі кам'яного вугілля, особливо в Донбасі. Тому питома вага донецького вугілля піднеслася в р. 1935 до 72 %.

Є. Г л о в і н с ь к и й вказує на позитивні риси реферату: велика кількість матеріалу, критичне ставлення до цього матеріалу, посилка на джерела і т. п. Хибка реферату - в тому, що референт хотів охопити усю цілість питань, зв'язаних з кам'яно-вугільною промисловістю, а навіть в деяких випадках вийшов поза межі цих питань, зачепивши питання про інші види палива. З другого ж боку авторові не вдалося вичерпати усіх проблем, що характеризують кам'яно-вугільну промисловість, тому ті місця реферату, які стосуються робітничого питання, носять випадковий характер. Торкаючись стахановського руху, опонент вважає, що цей рух - звичайна форма визиску робітника. Випадково в Донецькому промислі він дав добрі результати, бо якраз Стаханов працював в Донбасі. Збільшення питомої ваги Донбасу в 1935 р. з'ясовується, на думку опонента, падінням ролі інших басейнів, зокрема Кузбасу.

Гл. Л а з а р е в с ь к и й заявляє, що він не є адептом стахановського руху і дуже добре розуміє його негативні сторони. У відповідь Є. Гловінському підкреслює, що здобич вугілля зростає і по інших басейнах.

П р о ф. Ш о в г е н о в. Реферат інж. Яновського має титул "Кам'яно-вугільна промисловість СРСР". Зміст реферату, який ми щойно заслухали не цілком відповідає згаданій назві: з одного боку в ньому можна зауважити зайві речі, а з другого - брак логічно необхідних даних.

До перших можна віднести розділ "інші гатунки палива на Україні: торф і буре вугілля", який стоїть відокремлено від цілого викладу про СРСР і немає відповідних даних щодо решти території СРСР.

Натомість бракує таких цікавих даних, як от: місцезнаходження різних гатунків вугілля на території СРСР, характеристика цих родовищ вугілля і загальні запаси вугілля в них, на які потреби і куди використано вугілля і намічено до використання, напрямки руху вугілля в межах СРСР і за кордон; переробка вугілля на кокс, якість вугілля, що його доставляють копальні споживачам. Розробка, напр., останнього питання внесла б помітні корективи до кількості здобутого за рік вугілля, бо скарги на велику попильність вугілля, на вохкість його, а особливо теж на засміченність камінням не сходили й не сходять з сторінок большевицької преси.

В. Я н о в с ь к и й у відповіді своїй зазначає: реферат його написаний майже півроку тому. Отже він останніх даних не мав і не міг їх узгляднити. Про стаханівський рух він зазначив лише поверхово; в самому рефераті у нього про цей рух згадки нема. Натомість по написанні реферату він за цим рухом слідував. Для нього ясно, що це одна з форм визиску робітника. Поставили певних робітників в особливо сприятливі умови і на підставі розмірів їх досягнень встановлюють норми для робітника пересічного. На закиди Є. Гловінського референт відповідає, що про питання робітничого він говорив в інших рефератах детально, тут же привів найбільш характерні і цікаві моменти. У відповідь проф. Шовгенові референт зазначає, що

він хотів проблемі розміщення центрів вугільної промисловості і споживання вугілля присвятити окремий реферат, але в цьому академічному році цей реферат зачитаний бути не може.

Опінія проф. В. Садовського.

Уваги, які я хотів би зробити з приводу доповіді, в певній частині покриваються з тими увагами, які я свого часу робив з приводу доповіді "Про металургійну промисловість в СРСР". Основним питанням, на якому слід спинятися дослідникові окремих галузей радянської промисловості в теперішній час, це питання про їх якісний стан, її якісні показники, оскільки факт кількісного зросту не зустрічає заперечень. Переважаюча частина доповіді спиняється на моментах кількісного порядку, а питання, які характеризують її якісний стан, знаходять лише часткове і не повне освітлення. Не можна разом з тим не підкреслити, що подекуди доповідчик звів в свій доповідь матеріал, який має до теми лише дуже далеке і посереднє відношення (розділ інші гатунки палива на Україні), а в упорядковуванні матеріалу не дотримав потрібної систематичності (про капіталовкладання трактується в другому розділі і в четвертому, який обговорює справу будови нових об'єктів).

Коли присвячувати головну увагу кількісним показникам кам'яно-вугільній промисловості, то, оскільки самий факт її кількісного зросту заперечень не зустрічає, завдання доповідчика могло би полягати у встановленні найбільш імовірного числового вислову окремих кількісних показників. Труднощі, які в цій області зустрічав доповідчик, він сам підкреслює на початку свого доповіді, зазначаючи, що майже ні одно джерело не совпадало щодо окремих даних, і часами доводилося брати на віру - одно з них, відкидаючи інші, беручи під увагу те, де подавалися дані. Ці труднощі знайдення найбільш імовірних даних доповідчик зазначає цілком справедливо; оскільки, щодо окремих даних, які він подає, він не входить та й не може увійти в розгляд, через що та цифра, на якій він спиняється, видається йому більш імовірною, читач не має жадних доказів того, що та чи інша цифра доповідчика з різних радянських даних найбільш імовірна й обґрунтована. При цих умовах, завдання - подати найбільш імовірні цифрові кількісні показники для кам'яно-вугільної промисловості-довідка не розв'язує. Треба до того ще додати, що величезна частина даних про ті показники, які доповідчик старанно збирав по різних джерелах, подано тепер в зведеному вигляді в одному виданні - "Социалистическое строительство" 1934 і 1935 роки. В доповнення до вищесказаного хочу ілюструвати ще труднощі віднайдення якихось більш імовірних даних і більш точних цифр в радянській статистиці одним, на мій погляд, дуже яскравим прикладом. В рефераті на сторінці шостій є таблиця 12-та, яка подає кількість механізмів в копальнях. Доповідчик цю таблицю збудував за роком 1928-1933 по даних "Социалистического строительства" за 1932 р., а за 1934 рік по даних "Гудка". Я порівнював ці дані з даними "Социалистического строительства" за 1935 рік, збірника опрацьованого тов. самою установою. Це порівняння виявляє, що дані цих двох джерел для 1933 року для всіх трьох груп механізмів між собою розходяться:

	в доповіді	Соц. строит.
тяжких врубових машин разом	1511	1473
легких врубових машин разом	295	339
Відбійних молотків	8822	9020

Що торкається даних за 1934 рік, то вони абсолютно не до порівняння; доповідчик подає за "Гудком" легких відбійних молотків в Донбасі 10.180, за даними "Социалистического строительства" 1935 р. їх було 5.729.

Я спиняюся на цифрових даних з такою докладністю через те, що в цьому рефераті вони займають багато місця; референт в першу чергу звертає увагу на те, щоб для освітлення кожної з частин свого доповіді подати більшу кількість цифр і лише в другу чергу змагався про переведення докладнішого аналізу поданих їм таблиць.

Більш актуальними частинами доповіді є частини, присвячені висвітленню ролі Донбасу в вугільному господарстві СРСР (розділ 3 і 10) і висвітленню якісного стану кам'яно-вугільної промисловості (частина розділу четвертого - будова нових об'єктів, де референт трактує про кількість механізмів, розділи шостий і сьомий). На жаль, ці більш актуальні проблеми доповіді не обговорює з більшою докладністю і дає лише частинне їх висвітлення. Коли б референт використав численну літературу в справі боротьби між донецькою і урало-кузняцькою концепцією (нагадаю хоч би роботу Доменштейна і протоколи XII з'їзду ВКП), то сформульований їм висновок про 1930 рік, як рік перелому в радянській політиці щодо Донбасу, мусів би виглядати трохи інакше. Урало-Кузняцька концепція була сформульована ще в 1918-20 роках Товариством Сибірських Інженерів, і за здійснення її за часів радянської влади провадилась довга і уперта боротьба. Уже в 1926 році концепція про необхідність допомоги в першу чергу розвитку східних районів була переведена через з'їзд президіумів Держпланів. 1930 рік і резолюції XII з'їзду ВКП(б) є лише останнім етапом цієї боротьби. Прихильники цієї концепції виходили з загальної передумови про необхідність індустріалізації східних районів СРСР, і аргумент про стратегічну незабезпеченість Донбасу в їхній обґрунтовці мав додаткове значіння.

Цим я обмежу свої зауваження, зазначаючи ще раз, що до цього доповіді в певній своїй частині стосуються також зауваження, зроблені мною до доповіді про металургійну промисловість в СРСР.

ЗАСІДАННЯ 31 СІЧНЯ 1936.

Реферат інж. М. Дерев'янка "Фашизм, тайлоризм та корпоративна система в Італії"

Загальні висновки реферату.

- 1) Повоєнна Італія, криза матеріальна та морально-духова.
- 2) Муссоліні творить союз фашистів, як нову течію протикомуністичну, з гаслами яскравого націоналізму, як силу, що відродить Нарід і Державу.
- 3) У найбільш пекучій сучасній проблемі економіки, в питанні праці й капіталу, фашизм прихилиється до американської школи промислових інженерів Тайлора та Емерсона, до так званого тайлоризму або раціоналізму акції.
- 4) Коротка ілюстрація успіхів в Америці школи промислових інженерів.
- 5) Вплив американської школи промислових інженерів в Європі.
- 6) Італійська " Книга Праці " повстає під впливом успіхів тайлоризму в Америці.
- 7) Раціоналізація, як економічна система, впливає на повстання корпоративної системи в Італії.
- 8) Нарід теоретично, а Держава практично стає понад гуртки - партії та перебирає щораз більшу владу в економічному житті.
- 9) Єніс-Італійський Інститут Наукової Організації Праці, як співчинник Держави у будові корпоративної системи, та щораз більше його застосовання до завдань державної економіки.
- 10) Монолітна організація продукційних сил, що репрезентує всі інтереси, - такий характер корпорації окреслює закон в Італії.
- 11) Організація Корпорації.
- 12) Кінцеві уваги щодо фашизму, гітлеризму, більшевизму та ліберального демократизму.

Дискусії.

На початку дискусій про ф. Ш о в г е н о в пропонує обмежити дискусії на питаннях, окреслених темою реферату, - зазначаючи, що інакше дискусії занадто розпливуться по багатьох квестіях, що мають мало спільного з економічним семінаром.

В дискусіях першим забирає слово Б. Г л о в і н с ь к и й. Він вважає, що й поза виключенням питань політичних, реферат охоплює стільки важливих і кардинальних проблем економічних, що не дає і не міг дати висчерпуюче освітлення кожної з них. Тим більше, що проблеми ці - всі актуальні, дискусійні, які і зараз не є остаточно розв'язані. Почати з корпоративної системи. Будова її далека ще до завершення, і залишилося власне саме тяжке. Створено лише горішні організації (корпорації), що об'єднані в Народну Раду, між тим як долішніх корпорацій, основних елементів цілої системи, ще нема. Так само проблема інтервенціонізму. Ще не можна сказати, що господарчий лібералізм остаточно зданий в архів історії. Одно можна ствердити, що інтервенціонізм зв'язаний безпосередньо з надзвичайними умовами: війна, криза, загальна нужда та біда. Навпаки, в країнах, де хочуть утримати здоровий господарчий лад, виявляється нехіль до інтервенціоністичних заходів держави. Нарешті, раціоналізація - в світлі сучасного кризису і безробіття - теж не виглядає так, як би вона була останнім словом поступу. Збільшення безробіття в зв'язку з далеко посуненою технічною раціоналізацією - факт загально відомий. Далі опонент відмічає, що реферат багато втратив на тому, що референт, описуючи фашистську систему, йде виключно за Фр. Мауро, безкритично передаючи його думку. Розу-

міється, що Фр. Мауро, як один з дигнітарів фашистівського устрою, не може говорити і писати інакше. Нарешті, опонент вважає, що твердження реферату буцим то лише тайлоризм вчив про співпрацю капіталу і праці, не є вірне. Ці ідеї можна знайти і в багатьох інших економічно-суспільних науках.

П. Д е н и с е н к о стверджує, що корпораційна система в Італії запроваджена для певних політичних завдань. В свою чергу фашистівська диктатура повстала на тлі економічної кризи. Отож моменти політики і економіки перемішані. Не можна сказати, що корпораційна система сприяла господарчому поступові, але вона дала зміцнення політичному режимові. Торкаючися тайлоризму, опонент зазначає, що в спорідненій з Італією Німеччині наукову організацію не застосовано на 100 %. А це тому, що раціоналізація праці збільшує безробіття. Очевидно, такими шляхами доводиться йти і Італії, коли вона хоче боротися з безробіттям.

П р о ф. О. Л о т о ц ь к и й, що прийшов на збори підчас дискусій, вносить побажання, чи не можна було би написати реферат про аналогію між господарчими методами фашизму і комунізму.

Г е н. В. З м і с н к о вважає, що не можна відділити політику від економіки. Фашизм повстав на тлі реакції і боротьби проти розкладу економіки, який вносили туди комуністи і соціалісти.

Як фашизм, так і гітлеризм є течії, що поставили чоло цьому розкладові, запроваджуючи цілком нові взаємовідносини між робітником і підприємцем. Щодо підприємця (працедавця), то він виступає не лише як власник, але як провідник підприємства (Leiter). Так само і робітника ці течії хочуть поставити у цілком відмінне, ніж у капіталістичних країнах, становище. Власне, це зробили і більшовики, але ріжниця та, що більшовики дали робітникам ілєзіз керовничої класи, крім того, дають йому школи, освіту і т. п. У фашистів цього нема. Торкаючися Еніос'а, опонент стверджує, що подібні інституції є у всіх країнах, лише домінуючу роль в Італії цій інституції надав, очевидно, південний темперамент. Нарешті, щодо взаємовідношення політики й економіки, то опонент вважає, що мусить бути проведена якась демаркаційна лінія; політика мусить мати певні обмеження у своїх впливах на економіку.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в вважає, що докладчик сам відійшов від теми в своїх кінцевих увагах. Від реферата можна було сподіватися іншого; він би міг дати нам об'єктивний образ фашистівської господарчої системи, причому цей образ мусів би бути менше пов'язаний з наукою самих фашистів. Цікаво б було почути (і цього теж не було у рефераті) про ті досягнення в економіці, що здобуто за допомогою цієї системи. Наприклад, відомо, що Муссоліні почав величезні меліораційні роботи. Чи вони пов'язані з цілою системою? Які наслідки вони дали? Нав'язуючи до думки проф. О. Лотоцького, проф. Шовгенов каже, що було б цікаво провести порівняння взагалі між всіма новітніми господарчими системами (гітлеризм, більшовизм, фашизм).

І н ж. О. Ч у б е н к о заявляє, що не торкатиметься політичної сторони фашизму. Говоритиме лише про економічно-соціальну сторону фашизму. Опонент ставить питання - чи в цій царині фашизм сказав нове слово? І дає відповідь позитивну. Це слово хаотичне, може, але в кожному разі нове. Треба ствердити розклад ліберальної економічної системи, яка виходила з założення, що світові ринки є необмежені, яка не торкалася соціального питання і не цікавилася проблемою розподілу. Післявоєнна кон'юнктура поставила питання про самовистарчальність національних господарств. Мусимо навчитися господарювати на обмеженому обшарі. Муссоліні це переводить у життя. Одночасно відкинутий принцип ліберальної економії, що національний дохід не є функцією розподілу. Опонент посиляється на теорію Тугана-Барановського і на його думку в приводу циркуляції капіталу. Заслуга Муссоліні також у тому, що він поставив економіку на службу народові. Теж саме ми бачимо й у Німеччині. На зміну принципам ліберальної економіки приходять інші, в першу чергу служба суспільству. В Америці бачимо Рузвельта, якого можна вважати за найбільшого революціонера в економіці сучасності. Ця революція відбувається в душах, а це головне, і в цьому відношенні

Італія і Німеччина роблять більше, ніж Совіти. І треба бути марксистом, щоби зрозуміти, що в цьому є здорове зерно.

Промова О. Чубенка викликає репліки П. Д е н и с е н к а і Є. Г л о в і н с ь к о г о. Перший вказує, що і в фашистівському суспільстві залишається подібна ж оцінка людей, як і в капіталістичному. Другий вказує на те, що Муссоліні не розв'язав проблему самовистачальності, лише пішов завойовувати Абіссінію. Запитує п. Чубенка, що ж залишається від славнозвісної класової боротьби, на якій марксизм побудував цілу свою систему.

О. Ч у б е н к о відповідає, що класова боротьба, згідно з марксизмом, існує тільки в капіталістичному суспільстві. За інших форм господарчого устрою класова боротьба тратить свій сенс.

Інж. М. Д е р е в я н к о, відповідаючи опонентам, зазначає, що завдання реферату було дати лише схематичне представлення дотичних проблем. Екскурси в бік політики і навіть моралі він вважає за необхідні і навіть цілком оправдані. Не розуміє тих, хто боїться заглиблюватися в ці проблеми, які дають дуже багато для вірної оцінки економічних питань. На уваги, що раціоналізація може привести до збільшення безробіття, зазначає, що й тут проблеми моралі, етичного застосування засобів раціоналізації без покривдження інших робітників, відіграє свою роль. Крім того раціоналізація може дати позитивні наслідки лише при гармонійному застосуванні її разом з іншими заходами.

Опінія проф. В. Садовського.

З приводу реферату п. інж. Деревянка треба висунути два основних зауваження. Він охоплює цілу низку дуже складних і великих проблем; при цих умовах він, очевидно, ні одної з порушених проблем не може охопити і висвітлити з більшою докладністю. Завдання, в одному докладі на двадцяти сторінках ознайомити з фашизмом взагалі, з корпораційною системою, з тайлоризмом і до того ще вияснити взаємні відносини між більшевизмом, фашизмом і тайлоризмом є загалом не до розв'язання. З другого боку ті проблеми, які порушує докладчик, мають величезну літературу; є ряд творів, які для в'яснення порушених докладчиком проблем є класичними, творів, які при освітленні їх обійти не можна; не можна, наприклад, вияснити суто тайлоризму, минаючи твори самого Тайлора; при цих умовах базувати доклад на такому обмеженому і випадковому доборі джерел, як це зробив докладчик, є річчю недопустимою. Оскільки доклад порушує цілу низку проблем економічних, політичних, соціальних і філософських, ні одну з них не освітлюючи з більшою докладністю, спинятись на окремих положеннях реферату дуже важко. Це загрожувало би тим, що дискусія розпливається по цілком необмеженому річищу найбільш різнородних проблем. Через те я обмежусь тим матеріалом економічного характеру, що його дає доклад. Зокрема, я цілком не буду торкатися останнього розділу докладу - кінцевих уваг референта щодо ліберального демократизму, фашизму, гітлеризму і більшевизму; думаю, що економічний семінар, присвячений студіям економічних проблем, зовсім не є відповідним місцем для обговорення того матеріалу, який містить ці кінцеві уваги.

1. Необхідно внести певні поправки в ту частину докладу, де референт говорить про тайлоризм. Той рух, який виник головним чином після світової війни і який має на увазі перебудову виробництва з узглядненням вимог науки і техніки, немає ще цілком усталеної назви. Називають його найчастіше науковою організацією праці або раціоналізацією виробництва, причому ця остання назва вживається тепер найчастіше. Що торкається терміну тайлоризму, його вживали частіше на початкових стадіях руху, і він тепер, за винятком хіба Італії, майже цілком виходить з ужитку. Термін - раціоналізація виробництва є більш відповідний, бо цей рух тепер вийшов за ті межі, які визначав йому сам Тайлор. Тайлор в своїх працях, написаних в періоді 1895-1911 років, займався головним чином проблемою організації праці в межах окремого промислового підприємства. Тайлоризм і змагання до раціоналізації виробництва охоплює як промисловість так і сільське госпо-

дарство і торгівлю; мають вони на увазі не лише організацію самого процесу праці, але весь продукційний процес в його цілому. В самій Америці рух до раціоналізації виробництва не покривається тими організаціями, що стоять на ґрунті ідеї Тейлора. Для руху за раціоналізацію виробництва системи Тейлора тепер в значній мірі є вже перейдений етап; хоч, розуміється, вона на створення і розвиток цього руху мала великий вплив. Проблемою раціоналізації виробництва в усіх європейських державах і Північно-Американських Сполучених Державах займаються численні установи, і уважати, що Італія у цій справі займає одно з чільних місць навряд чи було би правильним. В Італії цей рух почався так само ще до фашистського перевороту; в цій справі працював проф. Ферреро і де-Санктіс; останій зорганізував перший італійський комітет наукової організації праці. В 1920 році Вища Господарська Рада обговорювала пристосовання справи наукової організації праці до італійської промисловости. За часів фашизму цей рух інтернаціонального характеру і значіння, який почався в Італії ще раніше, стали пристосовувати до пануючої ідеології.

2. Ідея про зв'язок корпоративної системи, яка заведена в Італії, з тейлоризмом в літературі є мало поширена. Найбільш поширений погляд, який зв'язує корпоративну систему з ідеями синдикалізму. Висновки про значіння цієї системи і доцільність її пристосовання для налагодження господарського життя ще рано робити за браком відповідних матеріалів, які би показували як ця система освідчилась на господарській практиці. Саме будівництво цієї системи в Італії не можна uważати викінченим; воно викінчено тільки формально; видано певні законодавчі акти; створено певні організації. Отже треба, щоб видані закони були переведені в життя і виявили свої наслідки. А до того часу для дослідника найкраще від остаточних висновків стриматись.

3. Не можна обминути твердження референта, яке очевидно є наслідком якогось стилістичного непорозуміння. На стор. 15-ій, як одну з особливостей структури італійської корпоративної держави великого значіння, він висовує наявність в ній забезпечення робітників, інституту, який поширений в державах найрізноманітнішого типу.

13.293.

Львів. Бібліотека
АД УРСР

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 7114

ЗАСІДАННЯ 7 ЛЮТОГО 1936.

І н ф о р м а ц і й н и й д о к л а д і н ж. В. Ш е в ч е н к а
" С т а х а н о в с ь к и й р у х " .

Загальні висновки реферату.

- 1) Історія виникнення та розвитку руху.
- 2) Як пояснюють свої досягнення самі стахановці.
- 3) Як зустріли стахановський рух робітничі маси та інженерно-технічний персонал.
- 4) Заходи влади СРСР щодо організації і виєксплуатування стахановського руху.
- 5) Поширення стахановського руху на інші галузі народного господарства.
- 6) " П'ятисотенниці " або стахановський рух в сільському господарстві в галузі цукрових буряків - зокрема.
- 7) " Перша всесоюзна нарада робітників і робітниць стахановців в промисловості і на залізничному транспорті " в Москві 14-18. XI. 1935. Оцінка стахановського руху проводом СРСР.
- 8) Деяка міжнародня преса про стахановський рух.
- 9) Спроба висновків:
 - а) Стахановський рух інспірований і підтримуваний самою владою СРСР, з метою вивести країну з психічної депресії, спричиненої довготривалими матеріальними злиднями,
 - б) Стахановським рухом влада СРСР намагається і має надіє реабілітувати в середині СРСР і на зовні - в opinіi міжнародній-ідеології і режим генеральної лінії, показати його позитивні і давнозаповіджені здобутки.
 - в) Одночасно влада має з стахановського руху конкретні користі матеріальні, через підвищення продукції, і меншу, у відношенні до попередніх норм і ставок, її оплату.
 - г) Стахановський рух тягне за собою редукцію робітництва та створє безробіття в СРСР.
 - д) Стахановський рух зрізничковує робітництво.
 - е) Стахановський рух не став ще добровільним рухом знизу, тільки є приціплений примусовими засобами згори.
 - ж) Відношення до стахановського руху з точки погляду української національно-державної рачії.

Дискусії.

І н ж. М. Д е р е в я н к о вбачає в стахановському русі один із звичайних виявів примінення наукової організації праці. Це знаходить в ньому нічого надзвичайного, що було би зв'язано з большевицьким устроєм. Посилається на статтю в " Przeglądzie organizacji", де теж підкреслюється цей момент, що стахановський рух ставиться в ряді інших досягнень наукової організації праці. Відмічаючи, що головним імпульсом стахановського руху є зацікавлення робітника більшим заробітком, опонент стверджує, що цей рух не дав нової якоїсь методики. Там, де нема наукової постановки справи, рекорди досягаються " смекалкою ".

І н ж. В. Я н о в с ь к и й зупиняється на технічній стороні праці самого Стаханова, подаючи деякі дані з його промови.

Гл. Л а з а р е в с ь к и й відносить генезу стахановського руху до промови Сталіна про " опанування технікою ". Подає деякі відомості, які свідчать, що стахановський рекорд був спеціально зааранжований. Нарешті зупиняється на тому, що дав стахановський рух. Наводячи дані з совітської преси, він підкреслює, що матеріальних результатів стахановський рух не дав або майже не дав.

М. Д е р е в я н к о, торкаючися стахановських рекордів у рільництві (Демченко), знаходить, що жадних осягнень там нема. Надто велика затрата сил, щоби можна було говорити про осягнення.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в дивується тим цифрам, що подаються, як рекорди стахановців. Йому видаються ці цифри за неправдиві. Напр., як вивозять ті сотні тон вугілля, що вибиває Стаханов і інші? Так само дивують його цифри щодо кладки цегли. Підкреслює незмірне використання людської сили.

В. Я н о в с ь к и й пояснює, як організовано було вивозку вугілля при стаханівських рекордах.

С. Б і л о д у б уважає осягнені рекорди за майстерну рекламу. Особливо його дивує рекорди Демченкової, якій помагало в її праці ціле село. Питання - чи оплачується такий метод - він розв'язує негативно.

Є. Г л о в і н с ь к и й звертає увагу на те тло, на якому відбувається це використання людської сили: знесення карткової системи, величезне обезцінення карбованця, в результаті чого робітник одержує тепер в 3-4 рази менше, ніж одержував перед першою п'ятиліткою.

П. Д е н и с е н к о теж зупиняється на зв'язку знесення карточної системи з стахановським рухом. Підкреслює, що стахановці замінили так званих ударників і відмітників. В цілому стахановський рух - надзвичайна експлуатація робітника - через акордову працю. Але випадки поодиноких рекордів у всіх галузях можливі, і траплялися вони і за старого режиму.

В. Я н о в с ь к и й наводить порівняльні цифри, скільки одержує робітники в Донбасі і скільки йому потрібно на харчування, щоби відживлятися так, як відживляються робітник польський. Порівняння виказує, що реальна пересічна платня робітника з Донбасу в 4 рази менша реальної платні робітника польського.

В. Ш е в ч е н к о зазначає, що ніхто з опонентів не нападає на його тези, лише на самий стахановський рух. Рекламний характер цього руху він підкреслив в своєму докладі. Одначе мусить ствердити, що певні результати для продукції він дав. Вказує на збільшення здобичи вугілля в Донбасі в кінці минулого року і на піднесення норм здобичі в сучасному, норм, які зрештою виконуються. Відмічає, що стахановський рух дав стимул до праці; нічого нового й надзвичайного тут нема; але в країні, в якій цей стимул занепадав, і цей факт має позитивне значіння. Позитивне значіння має й те, що рекорд Демченкової примусив працювати цілий колгосп.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в зазначає, що дискусії велися не проти тез докладчика, але кожен хотів внести до проблеми, що розглядалася, щось своє, і таким чином проблема одержала зсебічне освітлення.

Реферати п. п. інж. Г. Марченкової, інж. Д. Клекоцького, Гл. Лазаревського і інж. С. Гловінського "Новіша література про економічне і суспільне життя ССРСР."

П. інж. Марченкова про книжку - H. Lenczewska-Bormanowa, ZSSR w oczach kobiety",
інж. Клекоцький про книжку - J. Miedzińska, "Sowieckie Państwo Pracy".
Гл. Лазаревський про книжки - Otmar Berson, "Minus Moskwa" i W. Spasowski, "ZSSR - Rozbudowa nowego ustroju".
Інж. С. Гловінський - "Rosja Sowiecka", biuletyn, 81/82, 83 /84.

Загальні висновки рефератів.

Minus-Moskwa - це репортаж бувшого кореспондента "Gazety Polskiej" в Москві, з його подорожі по Нолзі, Кавказу, Україні. Написаний це в ті часи, коли Отмар щиро чи не щиро підлегував своїм тодішнім господарям. По віддаленні його з ССРСР тон його статей, що він пише в тій же "Gazecie Polskiej", значно змінився.

Ленчевська-Борманова написала свої враження з дуже короткого побуту в ССРСР в р. 1934. Враження ці позбавлені критичного відношення і поверхові, однак авторка і на підставі свого пару-тижневого побуту намагається зробити ширші висновки, які жадної критики не витримуть. Цікаві в цій книжці лише спостереження (з вікна вагону) спустошених українських сел і голодних селян на залізничних двірцях. Однак авторка з цих спостережень не хоче робити висновків, які б протирічили її загальному захопленому настанненню.

Книжка Медзинської, інспектора праці в Польщі, присвячена виключно становищу робітництва в ССРСР. Написана фахово, хоч і не без певної тенденції - бачити все ліпшому світлі в Совітах, які здійснюють ідеал соціалізму (авторка - була марксистка).

Спасовський (очевидно псевдонім) в своїй книжці намагався дати апологію совітського устрою. Це, повний суперлатив і різних похвал, без жадного уґрунтування, твір пропагандового характеру (уряд польський його сконфіскував).

Нарешті бюлетені "Rosja sowiecka", що видає, редагує і заповнює своїми статтями Ст. Гляс, польський економіст - є дуже цікаве, єдине в своєму роді видання, де автор систематично, крок за кроком (вийшло вже більше 80 чисел щомісячника), відмічає всі факти економічного і політичного життя в ССР, піддаючи їх суворій аналізі і відкриваючи незавидну картину совітської дійсності.

Дискусія.

Проф. І. Шовгенов висловлює думку, що книжки, про які заслухано рецензії, можна поділити на три категорії: репортажі - це книжки Отмара-Версона і Ленчевської-Борманової; серйозні критичні дослідження, де автор виявляє певне знайомство з тим об'єктом, про який пише - це книжка Медзинської і бюлетені Гляса; і нарешті книжка Спасовського, що має явно пропагандовий характер. Що до останньої книжки, то підкреслює, що Балтійсько-Віломорський канал, про який так розписує автор, жадного реального значіння немає. Зупиняючись на висновках Гляса щодо перманентної чистки партії і усунення ентузіястів першої п'ятилітки, проф. Шовгенов підкреслює цікавість цих спостережень. Але не може погодитися з Глясом, коли той каже про занехання Совітами нових грандіозних інвестицій - власне і цей рух колосальних будов продовжується - проводяться канали (Волга-Чорне Море), здійснюються роботи меліораційні в колосальному масштабі.

Г. Л а з а р е в с ь к и й зазначає, що дійсно капітальні роботи проводяться і тепер. Але це вже роботи іншого порядку і проводяться вони під іншими гаслами. Усування тих, хто вірив в чуда п'ятилітки, дійсно має місце. Відмічає також, що робота п-ні Медзінської - це одна з небагатьох книжок, присвячених ССРСР, яка знайшла відгук в Сов. пресі. " Известия " відмітили цю книжку досить прихильною рецензією.

Є. Г л о в і н с ь к и й теж підкреслює, що сучасні капітальні роботи мають характер публічних робіт. Почасти переводяться вони силами концентраційних таборів, почасти з метою боротьби з безробіттям, яке, в су-переч твердженню большевиків, всетаки має там місце.

В. Ш е в ч е н к о вказує на ті зміни, які заходять в самій кому-ністичній партії. Ці зміни можна спостерігати і на комсомолі, який перет-ворюється з організації політичної в організацію для самовиховання. Моло-ді ставиться вже інші завдання. В партії ж править перемогу середня житьо-ва лінія, яка хоче утримати забезпечене становище. Вказує, що чистка не усуває кваліфікованих сил, які ще можуть придатися. Усуває вона тих полі-тиків-партійних, що теперішній курс можуть критикувати.

П. Д е н и с е н к о підкреслює, що Отмар Берсон тепер пише тро-хи інакше і про ССРСР в цілому і про національний рух зокрема. Висланий з Москви, він, очевидно, змінив свої погляди. Довше зупиняється на станови-щу жінок в ССРСР, яке було почасти освітлено в книжках Медзінської і Нор-манової. Критикує висновки Медзінської і щодо лояльності робітників у ССРСР, і щодо досконалості установ забезпечення робітництва, і щодо безпе-ки праці. Підкреслює, що в Польщі, напр., законодавство охорони праці є пер-шорядне. Щодо безпеки праці, то цікаво порівняти пропорцію випадків в ССРСР і в буржуазних країнах. Вказує на існуючий в Польщі інспекторат праці.

Л. П а н а с е н к о вказує на інституцію суспільних інспекторів в ЧСР.

В. З м і є н к о зазначає, що з рецензованих книжок найбільш ці-кавіші це бюлетень Гляса. Щодо Отмара, то поки він був кореспондентом у Москві, то інакше він і не міг писати. Для того, щоби довідуватися на місці найбільш цікавих річей, треба впевнити господарів в своїй доброзич-ливості.

В. С о к о л о в с ь к и й зазначає, що заслухані книжки це лише п о л ь с ь к а література про ССРСР. Отже порядок денний Семінару поданий невірно. Щодо рецензій, то він не чув критики. Можна винести вражіння, що в ССРСР все дуже добре.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в зазначає, що коли п. інж.Соколовський має зрецензувати якусь німецьку книжку про ССРСР, то семінар йому буде вдячний. Щодо критики, то завданням референтів було дати рецензії на книжки, а не реферати про них. З цих завдань референти дуже добре вив'язалися.

Є. Г л о в і н с ь к и й теж вказує, що референти були обмежені часом - і не могли розвивати свої власні думки. Але оцінку кожної книжки вони дали. Була оцінка і в рецензії п-ні Марченкової, в тих питаннях, що поставлені були авторці, і в загальній оцінці, яку подав п. Лазаревський книжці Берсона, і в увагах інж. Клекоцького. Щодо Спасовського, то з ним полемізувати не можна - це є пропаганда, яку у нас в Семінарі треба тіль-ки відмітити.

Д. К л е к о ц ь к и й зазначає, що у Медзінської дійсно добро-зичливе наставлення до ССРСР, якраз до тієї ділянки, яку вона спостеріга-ла (становище робітництва). Це з'ясовується тим, що авторка - була марк-систка.

ЗАСІДАННЯ 15 ТРАВНЯ 1936.

Реферат інж. Є. Гловінського "Еволюція
бюджетового права в У С С Р".

Загальні висновки реферату.

1) Виникнення першого українського бюджету треба віднести до року 1923, коли була затверджена конституція ССРСР. Однак перший закон про бюджетове право Союзу ССРСР і Союзних Республік ухвалено лише 26. X. 1924.

2) В основу бюджетового права ССРСР покладено: 1) принцип з в е р х н ь о г о Союзу по відношенню до Союзних республік, що виявляється у тому, що а) Союзним органам належить виключне право встановлювати межі бюджетового права Союзу і Союзних республік, б) компетенція щодо встановлення об'єкту оподаткування належить виключно Союзові. 2) принцип є д н о с т и бюджету, що виявляється у конструкції єдиного державного бюджету ССРСР, у одноманітній класифікації і номенклатурі прибутків і видатків, як рівнож у єдності каси ССРСР.

3) Розподіл видатків між Союзом і Союзними республіками переведений за поділом наркоматів і інституцій на загально-союзні, об'єднані і республіканські.

4) Розподіл прибутків між Союзом і Союзними республіками переведено згідно т. зв. мішаної системи, причому для Союзу залишилися всі посередні податки, прості ж податки в розмірі 90-99 % передані були республікам.

5) Закон 25. V. 1927 приніс певні зміни в бюджетових правах союзних республік в напрямку стабілізації їх бюджетів і більшого усамостійнення.

6) Податкова реформа 1930 р. зменшила значіння прибутків, на яких трималися бюджети Союзних республік. Одночасно, в зв'язку з розвитком **централізації** господарчого життя ССРСР з'явилася потреба в перебудові бюджетових взаємовідносин Союзу і Союзних республік.

7) Закон 21. XII. 1931 приніс новий розподіл прибутків між Союзом і Союзними республіками. Новий порядок ще більше обмежує бюджетові права Союзних республік.

8) Так само на протязі рр. 1928-1934 відбулася зміна і в розподілі наркоматів на загально-союзні, об'єднані і республіканські.

9) Порівняння питомого тягаря бюджетів Союзних республік на протязі 15 років їх існування показує, що Союзні республіки за сучасного періоду розпоряджають все меншими засобами.

10) Ослаблення бюджетів Союзних республік відбувається також і в наслідок збільшення ролі місцевих бюджетів. Республіканські бюджети перетворюються в передаточні інстанції, через які переходять ухвалені у вищій інстанції кошти для місцевих бюджетів.

Дискусії.

Пр о ф. І. Ш о в г е н о в ставить такі запитання: 1) як укладається бюджет в зв'язку з падінням сов. валюти; 2) чи в наслідок перерозподілу сум між загально-союзним і республіканським бюджетом людності стало ліпше чи гірше, 3) як відбувається виконання бюджету.

П. Д е н и с е н к о цікавиться обсягом місцевих бюджетів і проблемою перенесення сум з одних позицій до других (**virement**).

В. З м і є н к о запитує, чи існують спеціальні фонди в совітським бюджеті.

В. Я н о в с ь к и й запитує, що то є за резервовий фонд.

М. К о в а л ь с ь к и й запитує, чи Україна за часів Совітської влади більше упосліджена, ніж це було за влади царської.

Є. Г л о в і н с ь к и й відповідає: Падіння валюти не відбивається на совітському бюджеті, бо при складанні бюджету це береться під увагу; плановість господарки Совітів дозволяє їм більше менше панувати над валютою; треба гадати, що починаючи з 1932 бюджет СРСР складається і виконується з надвишкою. Друге питання проф. Шовгенова треба пов'язати з запитанням М. Ковальського. Обидва ці питання торкаються цілком іншої нової проблеми - проблеми фінансової експлуатації України. Ця проблема дуже складна і в еміграційних умовах її можна розв'язати лише приблизно. В кожному разі на підставі даних, оголошених ще в 1927 році ЦСУ УРСР і використаних відомим Доброгаєвим, і порівнюючи ці дані з даними, опрацьованими проф. Яснопольським в його відомій, великій і єдиній в своїм роді роботі, можна ствердити, що шляхом бюджету до 1/4 національного прибутку України йде поза її межі, не на задоволення потреб українського населення. Проблема місцевих бюджетів це окрема проблема. Треба констатувати збільшення місцевих бюджетів, але це не означає поширення прав місцевих органів, які права ще менші ніж за царського режиму права земств. Щодо віренент, то певні приписи існують і в совітському бюджеті. Однак, треба розрізняти формальні приписи і їх виконання. В країні диктатури не може бути конституційних гарантій, що той чи інший припис буде виконанн. Фонди існують і в СРСР. Власне, ціла націоналізована промисловість СРСР - це ті спеціальні фонди, з якими борються тут на Заході. Однак є і спеціальні фонди - страховий, соціального забезпечення. Резервовий фонд - складається з надвишок прибутків над видатками, очевидно, з метою підкреслити вищість сов. бюджету над зах.-европ., що не вилазять з дефіциту.

Опінія проф. В. Садовського.

Доклад інж. Є. Гловінського майже цілком вичерпує ту тему, яку він взяв до свого опрацьовання. Крок за кроком референт переглядає окремі законодавчі акти совітської влади в обсягу бюджетового права і переводить їх докладну аналізу. Оскільки докладчик свою тему вичерпує майже вповні, своє завдання полягає в зазначенні тут уступів докладу, в яких мої погляди розходяться з поглядами докладчика, і з другого боку в формілюванні моїх думок методологічного характеру, які торкаються установки проблеми, яку зробив докладчик.

1. Починаю з зауважень, що торкаються змісту докладу. Досліджуючи еволюцію бюджетового права, докладчик констатує, що та еволюція характеризується все поступачим зростом централізму: виняток в цьому розвитку складає лише перехід од часів військового комунізму до НЕП'у, який характеризується послабленням централістичної політики. Мені здається, що за силою аргументів, які докладчик наводить в своєму ж таки докладі (ослаблення централізму в зв'язку з розкладом народного господарства) період військового комунізму в історії фінансового совітського господарства треба виділити і поставити цілком окремо. За тих часів совітський державний апарат ще не зорганізувався, і мали силу тут обставини фактичного, а не формально-правного характеру. При переважаючому впливі цих фактичних обставин, при відсутності зорганізованого державного апарату важко до взаємовідносин між УРСР і совітським центром в обсягу фінансів прикладати ту чи іншу характеристику, яка має свою передпосилку існування певних тривалих, зорганізованого порядку відносин.

Розподіляючи компетенцію загально-союзних і республіканських її державних чинників на ст. 7-ій, референт зазначає, що одні галузі державного управління належать до виключної компетенції Союзу, в других Союзі належить лише керівнича роль; до цих останніх референт зараховує народне господарство. Я думаю, що в цьому місці формулювання референта вимагає уточнення; Совітська держава розподіляє своє керування народнім господарством в той спосіб, що в одних випадках воно належить виключно до компетенції Союзу, а в других Союз обмежує свою компетенцію лише до загального керівництва.

2. Переходячи до уваг методологічного характеру, я уважав би необхідним підкреслити, що, на мій погляд, референт надто звузив тему, сконцентрувавши головну вагу лише на розгляді і аналізі діючих норм бюджетового права. Одною з характеристичних особливостей совітської державної структури є велика розбіжність між нормами закону і практикою. Щоб уявити яку-небудь галузь совітських відносин в її повноті, треба її схарактеризувати з її формально-правного боку, а потім проаналізувати, як ці норми реалізуються на практиці. В даному випадку, цей останній момент є тим більше цікавий, що довкола реалізації норм бюджетового права й їх змін провадилась певна боротьба між російськими і українськими комуністами. З огляду на це я уважав би, що би було доцільним доповнити той розгляд і аналіз бюджетових норм, який робить референт, аналізом і розглядом того, як переводились вони на практиці. Ті екскурси, які робить референт з цього обсягу, мусіли би бути поширені і доповнені. Існуючий матеріал з цієї області референт використовує лише частинно.

3. Мені здається, що референт зробив помилку, присвятивши мало місця в'ясненню взаємовідносин між місцевим і республіканським бюджетом на протязі останніх років. Роблю тут припущення і не ставлю цю справу категорично, оскільки я спеціально студій в цій області не провадив. Проте маю враження, що в області бюджетових відносин мусить бути той самий образ, який є в області адміністративній. На мій погляд, ліквідація автономного устрою сфедерованих совітських республік переводиться центральною владою двома шляхами. З одного боку переводиться перейняття певних державних функцій сфедерованих республік центральним урядом - автономія обтинається згори. Цей процес централізації згори на сьогоднішній день вже майже закінчений. Тимто тепер все яскравіше виступає другий спосіб ліквідації автономности. Центральна влада посилює і розвиває місцеві органи управління, які ставить все в більшу залежність од себе і усуває з-під впливу урядів сфедерованих республік - автономія обтинається знизу. При цих умовах справа взаємовідносин між республіканським і місцевим бюджетом стоїть в органічному зв'язку з загальною еволюцією бюджетового законодавства УССР, і це питання навряд чи належало би виділяти і зв'язувати зі справою місцевого бюджету. На мій погляд, воно саме мусіло би бути обговорено у всій повноті.

Зазначаючи мої розбіжності з референтом, я цим, розуміється, не хочу зменшувати позитивних сторін його доповіді. Уважав за необхідне підкреслити, що референт, хоч і сконструював свій доклад, на мій погляд, подекуди завузько, дав, виходячи з своєї конструкції, совісну і докладну розробку поставленого питання.

ЗАСІДАННЯ 17 ЧЕРВНЯ 1936.

Реферати п. п. Гл. Лазаревського, І. Дубицького, Мгр. Б. Ольхівського і інж. Є. Гловінського:
"Новіша французька і німецька література про економічне і суспільне життя в С С С Р."

Інж. Є. Гловінський: *Sanda Alexandridi, L'industrialisation de l'U. S.S. par le plan Quinquennal. Paris, Les Presses universitaires de France, XV, 265pp. 1 carte.*

І. Дубицький: *Henri Membré, Un occidental en URSS, Paris, Edition Denoel et Stecle, pp. 252.*

Гл. Лазаревський: *Jean Marqués-Riviere, L'U.S.S. dans le monde. L'expansion soviétique de 1918 a 1935. 366pp.*

Б. Ольхівський: *H.R. Knickerbocker, Rote Wirtschaft und weiser Wohlstand. 1935. Berlin, 123 ss.*

Загальні висновки рефератів.

Зміст книжки Санди Александріді п. з. "Індустріалізація ССРС в п'ятилітньому плані" - це загальний перегляд завдань і досягнень першої п'ятилітки. Нового в цій книжці читач, ознайомлений з совітським господарством, нічого не знайде. Це компіляція на підставі закордонних видань, переважно французьких. Авторка подає відомості за іншими авторами безкритично, в наслідок чого в оцінці певних фактів совітської дійсності у неї можна спіткати суперечні твердження. В певних питаннях авторка просто ухиляється від оцінки і прогнози, ставлячи лише питання, якого розв'язання залишає читачеві: наприклад щодо швидкості якісного освоєння совітського промислу. Як позитивний момент, треба відмітити категоричне ствердження колоніального визиску України і інших неросійських частин УСРСР. Твердження це, яке зустрічаємо в двох місцях цієї книжки, однак приводиться без спеціального поглиблення.

Книжка Анрі Мамбре п. з. "Людина Заходу в ССРС" є цікава спроба дати на підставі відбутої подорожі по СРСР суцільний, синтетичний образ сучасної Росії. Свої враження очевидця автор усистематизував в низці розділів, що ґрунтують увесь матеріал навколо таких сюжетів, як армія, мілітаризм, п'ятилетка, пропаганда, соціальні реформи, положення селян, диктатура пролетаріату, ліквідація клас, тощо. До оглядених явищ автор підходить безпристрасно, з об'єктивізмом наукового дослідника і через те книжка має характер скоріш наукової студії, ніж подорожніх спогадів. Автор далеко не є советофілом і на большевицький експеримент дивиться з прагматичної точки погляду, цебто під кутом можливостей використання цього експерименту західно-європейською культурою. Великим хибом книжки є те, що автор зовсім не звернув уваги на національне питання, а через те деякі його міркування й висновки стають проблематичні. Всеж з огляду на зібраний матеріал, прозорий уклад його, та ясний виклад думок, книжка заслуговує на нашу повну увагу.

Книжка Жан Марке-Рів'єр "СРСР в світі. Радянська експансія з року 1918 до року 1935" складається з 3 частин. Перша частина носить назву "Вигляд СРСР", має вона 5 великих розділів, назви яких цілком характеризують їхній зміст, а саме "Історичний нарис" (з підназвою "Вічна Росія, дочка Візантії"), "Революція в жовтні року 1917", "Російський динамізм", з підрозділами: "організація революції", "господарі влади", "економічні проблеми", "індустріальна і рільнича експансія". "Працівники цього динамізму" з підрозділами: "Робітник", "Селянин", "Жінка", "Молодь", "Виховання мас". "Військо й флот СРСР". Друга частина книжки

зветься " Радянська експансія в Європі "; в ній автор подає історію радянської експансії по окремих країнах Європи, зазначаючи, що повсюди їй не щастило і доходячи до висновку, що радянський досвід, комуністична техніка - специфічно російського походження, і що відповідають вони лише слов'янському терпераментові. В третій частині під назвою " Радянська експансія в Азії " автор зазначає, що мрія рад утворити сполучені радянські держави Азії під гегемонією Росії, для чого вони і вживають найрізноманітніших засобів в Азії, причім автор докладно зупиняється на кожній азійській країні, підкреслюючи експанзію в ній СРСР. В висновках своїх автор дивиться на більшовизм як на своєрідну релігію, яка може притягнути до себе і народи Азії. Мінуси цієї у всякому випадкові цікавої книжки це нецілкова об'єктивність автора, певне раднофілство, незнайомство чи ігнорування національного питання в СРСР, деяка хастичність змісту і незазначення джерел, звідки автор користується, вживаючи ті або інші твердження.

Книжка Г. Р. Кнікербокера " Червона господарка і білий добробут " - це репортаж з подорожі по РСФСР (Москва, Івано-Вознесенск і колгосп. ім. Фрунзе біля Івано-Вознесенська) славного американського публіциста. Другої частини книги (репортажі з Фінляндії, Естонії та Польщі) референт не розглядав.

Кнікербокер намагається висвітлити " життєвий стандарт " совітської людности. З цією метою переводить цілу низку " зондувань " індивідуального побуту (з економічного боку) через відвідування ресторанів, робітничих помешкань, селянських хат, балачки з людністю і т. ін. Переводить також низку цікавих калькуляцій, в яких порівнює платню з коштами утримання. Подає докладні ціни в різних категоріях крамниць.

Висновки: Москва дуже змінилася в порівнянні з добом п'ятирічки. Кидається в очі лєксус, демонстрований совітською владою, як " соціалістичне багатство ". Але з цього лєксусу користають тільки " совітські пани ". Життя більшости робітників пів-голодне. Найгірше проте живеться селянам: Кнікербокер вважає їх за клясу п е р е м о ж е н у, в шій громадській війні, якою була по суті колективізація, і е к с п л у а т о в а н у. Молодше покоління, під впливом пропаганди, щиро перейняте комуністичною релігією. " Це Росія, її гасло терпіти " - так закінчує Кнікербокер свої записки про Країну Совітів.

Дискусії.

Професор О. Лоточький зазначає, що заслухані реферати цікаві, бо дають образ того, як відбивається сучасна совітська дійсність в думці чужих людей. Нових фактів тут нам не подано. Одначе, цікаво ствердити це протиставлення двох світів - капіталістичного і совітського в опінії представників першого з них. Виникає питання: чи цей західно-європейський світ підготовлений, психологічно принаймні, щоби боротьбу, яку заповідає СССР цілому світові, прийняти ? На це питання треба дати відповідь негативну. В Західній Європі дивляться на цю шосту частину земної кулі, що їй нічого не залишається, як тільки " терпіти ". Висновок песимістичний, що дає мало надії на поміч культурного світу. Але ці ж висновки, оперті на дослідженнях будь що будь поверхових, зроблені людьми, що дуже далеко стоять від того життя. В саму істоту явищ їм тяжко вникнути. Ми на власному досвіді знаємо, як тяжко провадити дослідження і орієнтуватися в житті Совітів. Тому до прогнозів цих авторів можемо ставитися спокійно.

П. Денисенко підкреслює, що ці прогнози не завше опираються на правдивих даних. Напр., у автора книги про експанзію СССР, коли він говорить про війну 1920 року. Так саме дивним йому видається твердження про " почуття людської гідности " у сов. громадян.

Гл. Лазаревський зазначає, що в даний момент СССР - Росія можна вважати переможцем. Росія досягла міцного зовнішнього стано-

вища, покращало і внутрішнє положення. З СРСР можна і треба боротися лише ззовні і треба ствердити, з сумом, що цього на Заході не розуміють. Промовець підкреслює небезпечну атракційність нової ніби демократичної конституції СРСР.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в, підкреслюючи, що рецензовані книжки не дали нічого нового, вважає все ж, що користь від заслуханого в тому, що тут скомасовані всі дані, відомості, якими ми займалися на протязі довшого часу. Сильне враження робить книга, що її рецензував Гл. Лазаревський, - це виявлення впливу СРСР на цілий світ, особливо на Схід, де цей вплив набуває напіврелігійний характер. Цікаво, що у всіх авторів майже нема згадки про село і про національне питання в СРСР, за винятком праці, що рецензував Є. Гловінський.

ЗАСІДАННЯ 30 ЧЕРВНЯ 1936.

Реферат інж. В. Н о в с ь к о г о " Колгоспна господарка ".

Загальні висновки реферату.

1) В наслідок неправильного розміщення робочої сили по колективах польові роботи не забезпечено відповідною робочою силою, а переобтяження персоналом адміністративного апарату лягає великим тягарем на рядового колгоспника.

2) В наслідок звернення колгоспниками найбільшої уваги на свою присадибну землю справи колгоспні відходять на другий план, викликаючи невиходи колгоспників на загально-колгоспну роботу.

3) Робочий час колгоспника марнується в наслідок провини самих колгоспників, а, можливо, і з провини керівників роботами.

4) При розподілі прибутків звернено велику увагу на збільшення неподільних фондів, щоби зменшити асигнування від уряду на капіталовкладання для дальшої колгоспної розбудови і перекласти цей тягар на самі колгоспи.

5) Помічається поступове збільшення прибутковості колгоспів і в зв'язку з цим матеріального забезпечення колгоспників, яке всежтаки треба признати цілком незадовільним.

6) З метою поліпшення матеріального стану звертається велику увагу на тваринництво, прибуток від якого починає відогравати в загально колгоспному балансі на малу роль, зокрема в районах, що мають переважно тваринну господарку. Поширюються різного роду побічні підприємства, які наразі масового характеру не мають і не всюди відограють велику роль.

Далі вільний продаж спричиняється з одного боку до скорішого закінчення хлібозаготовель, з другого боку впливає рівнож на збільшення прибутковості окремих колгоспників.

7) В справі матеріального забезпечення колгоспників маємо факти такого різнобю, що винесення якогось певного висновку цілком неможливо, бо в одному і тому ж районі є колективи з кращим забезпеченням і в той же час з надзвичайно малим. У всякому разі щодо матеріального забезпечення колгоспника треба ствердити поступовий здвиг в бік поліпшення стану селянства.

8) Треба ствердити разом з переобтяженням адміністративно-господарчого апарату кількісно в той же час високе забезпечення його в порівнянні до звичайного колгоспника, що виконує найтяжчу працю у полі.

9) Помітна тенденція щодо зменшення зятягання позик і оперування власними силами.

10) Уряд, бажаючи мати контроль над доцільним видаткуванням колгоспних сум, вживає всіх можливих заходів щодо притягнення найменшого вільного гроша до філій банків, що наразі не цілком вдається.

11) Колгоспна і взагалі ціла сільсько-господарська система, завдяки дебіторській заборженності, знаходяться в тяжкому матеріальному стані, часами ставлячи колгоспи просто в безвихідне матеріальне положення. Заборженність з боку правлінь, а наслідок повишого, своїм же членам-колгоспникам ставить і останніх в тяжке матеріальне становище.

12) Колгоспна система до цього часу знаходиться ще під знаком нерентабельности, вимагаючи від уряду капіталовкладення і сталих допомог під різними формами.

У всякому разі, не дивлячися на всі ті негативні сторони, що вдається підмітити в колгоспній системі, всежтаки мусимо ствердити перелом

в бік поліпшення матеріяльного стану селянина. На жаль неможливо, на підставі тих відомостей, що мали, порівняти матеріяльний стан сучасного селянина-колгоспника з матеріяльним станом селянина перед війною, бо відповідна порівнююча статистика укривається більшовицькою владою, або коли і подається, то спрепарована так, що говорить на користь колгоспної системи.

Дискусії.

Гл. Л а з а р е в с ь к и й - ставить питання докладчикові, в якому сенсі він уважає розуміння рентабельности.

С. Г л о в і н с ь к и й - зазначає, що може бути два поняття рентабельности - окремих колгоспів, що пересічно очевидно дуже низька, і рентабельність колгоспного сектора (чи цілого соціалістичного с. г. сектора) для держави, яка, очевидно, існує, бо за рахунок с.г-ва держава цілий час розбудовувала промисловість.

Гл. Л а з а р е в с ь к и й - вважає, що реферат виводить свої твердження на вузьких підставах, користується лише випадками в поодиноких колгоспах і їх узагальнює. Це один дефект реферату, що можна з'ясувати браком даних. Другий дефект - референт оперує старим статистичним матеріалом, не узявши нових даних. Опонент вважає, що з запровадженням нормального статута с. г. артілі встановлений певний лад в колгоспах. Крім того, треба відмітити загальне покращання ситуації в колгоспах.

І. Д у б и ц ь к и й вважає, що необхідно звернути увагу при трактуванні справ рентабельности на регулятивну вартість грошей в совіт. умовах.

П. В а с и н ь ч у к підкреслює, що може бути, крім рентабельности колгоспного сектора і колгоспів, ще мова і про доходи окремих членів колгоспів. Запитус, чи в інституції неділимих фондів нема аналогії з кооперацією.

С. Г л о в і н с ь к и й підкреслює особливу ситуацію сільського господарства, де рентабельність поодиноких господарств може падати особливо низько, за рахунок пониження життєвого рівня господарюючих.

В. Я н о в с ь к и й зазначає, що реферат його писаний ще в грудні минулого року. Дані, що він зібрав і якими доповнив реферат, сягають по квітень 1936. Уся література, яку можна було тут використати, була використана. Заперечує твердження п. Лазаревського і вважає, що нема підстав думати про якісь зміни. Підкреслює зменшення експорту, в наслідок чого могло зрости споживання. Дає пояснення щодо розподілу трудоднів. Вказує на те, що дуже часто адміністраційні видатки сягають 25 %, коли норма для них встановлена 8 %.

П р о ф. О. Л о т о ц ь к и й вважає, що в зв'язку з рефератом п. Яновського потрібно було б опрацьовувати такі теми в економічному семінарі: 1) про взамовідношення між експортом і відживленням населення; 2) про взамовідношення між заробітною платнею промислових і сільсько-господарчих робітників. Розробка цих тем освітлила б значно цілу ситуацію українського села і дала б відповідь на цілий ряд інших проблем, зв'язаних з совітською економікою.

П р о ф. І. Ш о в г е н о в зазначає, що цікаві і дуже важливі думки, висловлені Директором Інституту, Семінар матиме на увазі. Щодо сьогоднішнього реферату, то він, як і інші реферати п. Яновського, торкається дуже важливих питань. П. Яновський завше ставить питання гостро, робить далекойдучі висновки, і цим викликає дуже жвавий і цікавий обмін думок.

Одночасно реферат цей викликає такі рефлексії, що, здається, час вже переходить від рефератів, які зааналізують те, що є, до рефератів, які б подавали б нам те, що повинно бути. Хиби реферату -, які кидаються у вічі, з'ясовуються такими причинами: референт бере за широку тему, у нього бракує матеріялу щоби обґрунтувати свої тези, звідси логічний стрибок у висновках, з другого ж боку референт нагромаджує забагато матеріялу,

намагаючися подати все, що він зібрав, і не завше давши аналізу цього матеріалу.

Нарешті проф. Шовгенов звертає увагу на мову реферату і підкреслює необхідність слідувати за чистотою мови.

Опінія проф. В. Садовського.

Референт поставив собі завданням освітити основні проблеми організації колгоспної господарки. Завдання, яке він собі обрав, є надто широке і надто важке. З одного боку референт мусів торкнутися цілого ряду питань, зв'язаних з організацією колгоспного господарства, з другого боку йому довелося рахуватись з тим, що для певних питань він мав невислащану кількість матеріалу. Через те референт на початку свого доповіді робить цілком правильне попередження, що його доповідь в тому виді, в якому він його подає, не дає повної картини. При надто широкому визначенні теми і відсутності для певних її частин відповідних матеріалів дати таку повну картину, очевидно, не є можливе.

Звертаючись до самого матеріалу, який поданий докладчиком, я хотів би зазначити слідує:

1. Мені видається мало доцільним те, що докладчик взяв собі завдання досліджувати стан колгоспної господарки в межах цілого СРСР. Як колективізація, так і процес налагодження колгоспної господарки в окремих районах СРСР в зв'язку з місцевими різними в структурі сільського господарства і соціальними і національними особливостями цих окремих районів, проходили і проходять дуже різно. Колгоспне господарство ще не набрало тих стабільних форм, які би дозволили трактувати відносини, що торкаються організації колгоспної господарки на цілому терені СРСР, як певну цілість з надією одержати висновки, що могли би бути пристосовані до цілого Союзу. Та власне докладчик, оперуючи матеріалом з цілого СРСР, свого СРСРівського підходу в своїх висновках не додержує. Серед його висновків знаходимо такі (висновок про зріст ролі тваринництва в колхозах), які очевидно, не можуть мати пристосування для північних і східних районів СРСР, де сільське господарство базується на тваринницькій базі в першу чергу.

2. Я уважаю, що у докладчика не досить яскраво проведена та основна думка, яка повинна була би червоною ниткою проходити через цілий доклад: колгоспний устрій і колгоспна господарка є явищем, яке перебуває в процесі змін і формацій, яке ще зовсім не набрало певних стабілізованих форм. Колгоспи залишаються тереном боротьби між колгоспною селянською масою і верховними радянськими чинниками. Селянство, що опинилось в колгоспах, має свою психологію, свої трудові звички і навички, які вироблені віками і які не можуть змінитись раптово наслідком адміністративного наказу. В результаті цієї боротьби, даремне, що вона тепер, як здається, мало виявляється навіні, колгоспний устрій аж досі виявляє мінімальні ознаки стабільності і весь час перебуває в процесі змін. Через те в колгоспному житті кожного окремого року можна знайти певні специфічні можливості і риси, які зв'язані з тим, що фактичне життя колгоспів визначається не регулюючими директивами радянської влади, а боротьбою двох стихій - регулюючої радянської і селянської.

3. При різноманітності форми процесу перебігу колективізації і налагодження колгоспної господарки в окремих районах, при відсутності моментів стабільності в цих процесах я уважаю, що значна частина висновків докладчика, яка побудована на матеріалах, що стосується окремих колхозів та окремих районів, в кращому випадку мусить уважатись за недоведені. Їх можна признати імовірними, але для того, щоб вони були доведеними, треба притягнути більше доказового матеріалу. Мушу при цьому констатувати, що в цілому ряді випадків цього доказового матеріалу не можна знайти в радянській літературі.

Звертаючись конкретно до окремих висновків, я хотів би спинити ува-

гу на слідуючому: а) Референт робить висновок, що невиходи колгоспників на колгоспну роботу зв'язані з тим, що вони звертають першу увагу на свою присадибну землю. Я вважаю це твердження недоведеним і думаю, що невиходи зв'язані з цілим рядом причин, серед яких в окремих колхозах відіграє роль увага до свого присадибного господарства. Та таблиця четверта, якою докладчик своє твердження утворює, для цього не вистачає. В ній не вказано, до якого району вона стосується. Між тим для значної частини України (Правобережжя і Лівобережжя) розмір присадибних земель в колгоспах, що перебувають в особистому користуванні, є остільки незначний, що він не дає можливості пристосувати більшу кількість праці колгоспників. З другого боку я маю сумнів щодо наведеної таблиці взагалі: я припускаю, що в групу колгоспників з садибами розмірів 0,5 гект. і менше міг би увійти саме зайшлий адміністративний і канцелярський персонал колгоспів, для якого трудодні обчислюються по спеціальній розцінці. б) Справі матеріального забезпечення колгоспників присвячені висновки п'ятий і сьомий. Слід констатувати, що в цих висновках містяться взаємно суперечні думки. Референт констатує з одного боку зріст матеріального забезпечення колгоспників (п'ятий висновок і друга половина сьомого), а з другого боку констатує, що в справі матеріального забезпечення маємо факти такого різнобю, що знесення якогось певного висновку є цілком неможливе (перша половина сьомого висновку). Уважавши, що референт наявність такого різнобю констатує цілком правильно, я власне й думаю, що зріст матеріального забезпечення не є доведений: він є лише тою ймовірністю, яка для того, щоб стати доведеним твердженням, потребує більш вичерпуючих матеріалів. в) Занадто категоричним видається мені висновок про те, що прибуток від тваринництва в загально-колгоспному балансі починає відігравати не малу роль, коли цей висновок поширити на ширші райони СРСР; думаю, що йде тут мова про з'явище, яке має лише спорадичний характер.

4. Констатуючи вище ряд недотягнень в докладі, мушу підкреслити, що вони в значній своїй частині пояснюються властивостями матеріалу, з яким оперував референт. Думаю, що зібранням і опрацюванням поданого матеріалу референт зробив корисну працю для вияснення важких проблем соціальної економіки.

СПИСОК РЕФЕРАТІВ,

зачитаних на засіданнях Економічного Семінару
в рр. 1930/31 — 1934/35.

Р І К 1930/31

- Інж. Є. Гловінський: „Проблема розрахункового балансу України”, „Проблема української валюти: українські гроші випуску 1917 — 1920 рр.”
- Проф. К. Мацієвич: „Аграрна криза”.
- Проф. В. Садовський: „Советський демпінг”.
- Інж. О. Чубенко: „До національно-культурного стану населення України за переписом 17.XII.1926 р.”.
- Інж. В. Шевченко: „Агрономічна організація в УССР”.
- Інж. М. Штанько: „Проблема кавказької нафти”.
- Інж. В. Яновський: „Вугільна промисловість на Україні”, „Стан радянського транспорту”.

Р І К 1931/32

- Інж. Є. Гловінський: „Проблема української валюти: советські гроші і питання про інфляцію”, „Звідомлення з праць економічної підсекції II Українського Наукового Зїзду в Празі 20-25/III.1932 р”, „Новий етап у фінансовому плануванні СССР”.
- Т. Малевич: „Аграрний устрій Советської Росії”.
- Інж. О. Чубенко: „Стан професійної освіти на Україні”.
- Інж. В. Яновський: „Технічно-робітничі кадри УССР та їх побутово-матеріальний стан”, „Тракторизація сільського господарства СССР”.

Р І К 1932/33

- Інж. Є. Гловінський: „Сільсько-господарчий податок в УССР”, „Податкова реформа 1930 року в СССР”, Реферат про збірну працю Г. Добберта „Die rote Wirtschaft”.
- Гл. Лазаревський: Реферат про книжку А. Янто-Полчинського „Wgłab „ZSSR”, Реферат про книжку К. Вуйцика „Blaski i niedze piatiletki”.
- І. Липовецький: „Зовнішній товарообмін України в 1921—1929 роках”, „Рільничий експорт України в 1925 — 1929 роках”, „Пятилітка і зовнішня торгівля СССР в творах Кнікербокера „Der rote Handel droht” і „Der Kampf mit dem roten Handel”.
- Інж. В. Яновський: „Нариси з робітничого питання в УССР”, „Електрифікація СССР”

Р І К 1933/34

- Інж. Є. Гловінський: „Соціально економічна доктрина католицизму і большевизм. (большевизм в освітленні В. Гуріяна)”, „Критичний огляд видання „Rosja Sowieska”, „Новіша література про економічне і суспільне життя в СССР”.
- Інж. Д. Клекоцький: „Новіша література про економічне і суспільне життя в СССР”.
- Гл. Лазаревський: Реферат про книжку Отмара Берсона „Nowa Rosja na przełomie dwóch piatiletek”, Критичний огляд видання „Rosja Sowieska”, „Новіша література про економічне і суспільне життя в СССР”, „Колективізація на Радянській Україні”.
- І. Липовецький: „Досягнення експорту СССР в періоді першої пятилітки”, „Імпорт СССР в періоді першої пятилітки”, „Становище сільського господарства в УССР в 1933 р.”.
- Проф. інж. І. Шовгенів: „Водне господарство в басейні Дніпра на Україні”.
- Інж. В. Яновський: „Електрифікація УССР”.

Р І К 1934/35

- Інж. Є. Гловінський: „Гроші СССР за останнього етапу Неп’у”, „Кредит СССР за останнього етапу Неп’у”.
- Інж. М. Деревянко: „Про трьохчленний поділ суспільного організму Рудольфа Штайнера”.
- Гл. Лазаревський: „Найновіша польська література про економічне і суспільне життя в СССР”.
- І. Липовецький: „Проблема тваринництва в УССР (1928—1934)”, „Машинова метода опрацювання статистичного матеріалу”.
- Ю. Черкавський: „Доктрина колективізації сільського господарства та її теоретики”.
- Проф. інж. І. Шовгенів: „Катастрофальні повені й засоби боротьби з ними”.
- Інж. В. Яновський: „Скотарство в СССР”, „Залізничний транспорт СССР на р. 1935”.

0,93 (1987)

7114 *PL*

ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
PRACE UKRAIŃSKIEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO
TRAVAUX DE L'INSTITUT SCIENTIFIQUE UKRAINIEN

ЕКОНОМІЧНИЙ СЕМІНАР

ПРИ

УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ

Ч. 2

ПРАЦЯ СЕМІНАРУ В 1935/36 Р.

ВАРШАВА 1936 WARSZAWA

*100.00
30/0.00*